

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

KURTARICININ DOĞDUĞU YER
ÇANAKKALE

İSMET GÖRGÜLÜ

Şubat 2014

Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 239

Kurtarıcının Doğduğu Yer Çanakkale

ISBN: 978-605-5316-68-6

© Türkiye Barolar Birliği
Birinci Baskı: Şubat 2014, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokağı No: 8
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: 312 286 55 65
www.barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

Baskı
Şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

KURTARICININ DOĞDUĞU YER
ÇANAKKALE

İSMET GÖRGÜLÜ

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Önsöz	11
Uyanıştan Dirilişe	13
Bir Kahraman Bekleniyor	15
Beklenen Kahraman Çanakkale'den Çıkıyor – Mustafa Kemal. 17	
Çanakkale Cephesi	21
Çanakkale Zaferinin Önemi	24
Mustafa Kemal Farklı Olarak Ne Yaptı da Milli Kahraman Oldu?	30
Mustafa Kemal'in Milli Kahramanlığı'nın ve Çanakkale Muharebeleri'nin Türk Kurtuluş Savaşına Etkileri... 42	
Giriş	42
Savaş / Muharebe Psikolojisi	43
Zaferin Sosyolojik Sonuçları ve Kurtuluş Savaşına Etkileri	44
Çanakkale Muharebeleri Komuta Kadrosunun Kurtuluş Savaşına Etkileri	44
Sonuç	49

Mustafa Kemal'i Doğduğu Yerde Boğma Amaçlı Uydurmalar..	50
Çanakkale Zaferi'nin Bugünkü Durumu ve Uydurma Tarihçilik...	50
Çanakkale Zaferi Üzerine Uydurmalar	53
Hurafelerden Özel Bir Demet	58
Mustafa Kemal'e Yönelik Uydurmalar.....	60
Mustafa Kemal'in Kahramanlığı Sonradan mı?.....	78
Son Söz	87
Kroki ve Resimler	89

SUNUŞ

Bir yanda Çanakkale'yi geçip Osmanlı Devletinin başkenti İstanbul'u işgal etmeyi planlayan dünyanın en güçlü devletlerinin donanması, öte yanda Balkan savaşlarında onuru zedelenmiş bir halkın direnişi...

Çanakkale, yalnızca ulusal bağımsızlık direnişi ruhunun kazanıldığı yer değil, aynı zamanda dünyanın tarihini, ulusların kaderini değiştiren bir zaferin kazanıldığı yerdir.

Henüz bıyıkları terlememiş yüzbinlerce gencin, öğretmenin, öğrencinin, aydınlarımızın canlarına malolan Çanakkale Savaşlarının ibret verici tarihini bütün yurttaşlarımızın ama özellikle de gençlerimizin bilmesi ve anlaması gerekir. Böyle olması gerekirken, Çanakkale Savaşı gerçeklerine karşı yıllar öncesinde başlatılan “dedikodu tarihi” kampanyası bütün hızıyla sürmektedir.

Evet, Çanakkale Savaşı olağanüstülüklerle doludur. En çok da Balkan savaşlarından yenik çıkmış bir halkın onurunu kurtarmak için verdiği olağanüstü direniştir. Yürütülen kampanya ise bu savaşla halkın vicdanında bir kurtarıcı kahraman olarak yer eden Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarıyla, göğüs göğüse çarpışarak canını veren, yaralanan Mehmetçik'in sergilediği büyük özveriyi küçültmeye çalışmakta veya buna hizmet etmektedir.

Son Çanakkale ziyaretimde bu uydurulmuş tarihin yurttaşlarımızın vicdanında ne kadar büyük bir yara açtığına tanık oldum.

Her zaman gerçeklerden ve halkın doğrularını öğrenmesinden yana olan Türkiye Barolar Birliği Yönetimi olarak, değerli tarihi İsmet Görgülü'nn kısa sürüde hazırladığı ve Çanakkale Savaşlarında Mustafa Kemal Atatürk ile silah arkadaşlarının rolünü, Mehmetçiğin kahramanlığını anlatan bu kitapçığı sizlere sunarak bir görevi yerine getirdiğimize inanıyoruz.

anakkale Zaferi'nin yıldönümünü yeniden kutluyor, bu toprakları bize vatan olarak armağan eden tüm şehitlerimizi, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere bütün kahramanlarımızı rahmet ve şukranla anıyorum.

Saygılarımla.

Av. Prof. Dr. Metin Feyzioğlu
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

SUNUŞ

Güzel Ülkemizde son dönemde Bağımsızlık Savaşını, Çanakkale Savaşını; kısacası ulusal tarihimizi değersizleştirmeye yönelik sinsî girişimleri sıkça görmeye başladık. Biz bunun bir emperyalist tasarımın gereği olduğunu biliyor ve anlıyoruz. Nasıl ki tarihimizin her döneminde böylesi tasarımlara hizmet eden yerli işbirlikçiler olduysa bugün de olacaktır.

Çanakkale’de yaşayan bizlerin gözleri önünde “Çanakkale’de öyle büyük savaşlar yaşanmamıştır, bunlar resmi tarihin abartılarıdır; Mustafa Kemal Çanakkale’ye şöyle bir uğramış geçmiştir, savaşlara katılmamıştır ile hurafe” türünden sözler dillendirilmeye başlanmıştır. Hatta televizyonlara çıkan kimi kerameti kendinden menkul tarihçiler veya sözüm ona aydınlar da bu türden söylemleri üstü kapalı da olsa dillendirmeye çalışmaktadırlar. Bu, ulusal tarihi unutturma, toplumu tarihi gerçeklerden uzaklaştırma; tarihsel kahramanları değersizleştirme tasarımıdır.

Bizler Çanakkale Atatürkçü Düşünce Derneği Yönetim Kurulu olarak böylesi bir ihanete sessiz kalmak, onu izlemek yerine Mustafa Kemal’in bir büyük komutan olarak Çanakkale Savaşlarında neler yaptığını ve bu yengideki başarısını kitaplaştırmanın büyük

bir hizmet olacağını düşündük. Konunun uzmanı sayın Yrd. Doç. Dr. İsmet GÖRGÜLÜ dostumuza önerimizi götürdüğümüzde o da aynı heyecan ve kararlılıkla tereddüt dahi etmeden işe başladı. Kısa bir süre içerisinde elinizdeki bu değerli yapıtı baskıya hazırladı. Kendilerine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

24 Aralık 2013 tarihinde Çanakkale’de Derneğimizin konuşmacı konuğu olan sayın Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU’na bu tasarımıımızı anlattığımızda büyük bir heyecan ve mutlulukla kitabın 5000 adedini Türkiye Barolar Birliği olarak biz bastırırız dedi. Elinizdeki bu kitap böyle basıldı. Kendilerine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Büyük Atatürk’e ve bu topraklarda Bayrağımızın altında özgürce yaşayabilmemiz için şehit düşmüş, gazi olmuş, bu uğurda emek vermiş tüm kahramanlara şükranlarımızı sunarız.

Atatürkçü Düşünce Derneği
Çanakkale Şubesi Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Necmi AKYALÇIN

ÖNSÖZ

Çanakkale Muharebeleri ve sonunda kazanılan zafer, Balkan Savaşı felaketi ile başlayan uyanışı, dirilişe dönüştürür. Türk olarak tekrar özgüvene kavuşulur. Çanakkale’de kazanılan özgüven, Türk’e Kurtuluş Savaşı’na kalkışma cesaretini verir. Kurtuluş Savaşı bir cürettir. Bu cüret ise Çanakkale’de kazanılan özgüvenden doğmuştur.

Çanakkale Muharebeleri; ümmetçiliği iflas ettirir, Panislamizm fikrini söndürür. Yerine Türk milliyetçiliği fikrini alevlendirir. Uygulanabilir ve gerçek olanın Türk milliyetçiliği olduğunu kanıtlar.

Çanakkale öncesi dönemde yaşananlar ve büyük toprak kayıpları, resmin bütününe görenlerde, milletin tekrar Ergenekon durumuna düştüğü kanısını doğurur ve kurtulmak için bir milli kahraman beklentisi içine girerler. Çanakkale Muharebeleri beklenen milli kahramanı ortaya çıkarır. Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal.

Mustafa Kemal, Çanakkale’de kazandığı ün ve prestij ile Milli Mücadeleye atılınca, istifa etmesine, hakkında tutuklama emri verilmesine, sonrasında idam fermanı çıkartılmasına rağmen, halk ve ordu O’nu bir lider olarak kabul eder, peşinden gider. Bu ortam ise

Türk'ün kurtuluşunu sağlar ve tarih sahnesinden silinmesini önler.
Bunu sağlayan da Çanakkale Muharebeleridir.

Türk ulusu milli varlığının kurtarılmasını Mustafa Kemal'e,
Mustafa Kemal'i kazanmasını da Çanakkale Muharebelerine borç-
ludur.

İsmet GÖRGÜLÜ
Başkent Üniversitesi Öğretim Üyesi
16 Ocak 2014 – Ankara

UYANIŞTAN DIRILIŐE

Çanakkale Zaferi'nden bir yıl önce Türk ordusu, tarihinin en büyük hezimetini yaşar, savaşamaz, ordu dağılır ve elden çıkar. Balkan savaşı yerine daha çok "Balkan Faciası" denilen bu mağlubiyet sonucunda bir ay içersinde, bugünkü topraklarımızın 1/5'inden daha fazla toprak; 167 bin Km², 33 vilayet, 158 ilçe, 6,5 milyon nüfus; bir başka ifadeyle Meriç Nehri'ne kadar Avrupa'daki toprakların tamamı ve Ege adaları kaybedilir. Bu facia, devlet kademelerinde, orduda ve halkta şok etkisi yapar. Her yönüyle, bir bütün olarak dibe vurulmuştur. Dibe vurma, genelde uyanış sağlar, devlet edenleri, orduyu ve halkı kendine getirir. Bu hale neden ve nasıl gelindiğini sorgulatar; kurtulmak için çareler üretme yoluna sokar. Bizde de aynen böyle olmuştur. Uyanış başlamıştır.

Balkan Faciasını kim yaşamış, kim yaşatmıştır? Ordu! O halde orduyu islah edelim, orduyu savaşabilir duruma getirelim yolu tutulur. Ancak iki yüz yıldır yaşadığımız mağlubiyetlerin, üç yüz yıldır sömürülmemizin sonucu, özgüven tamamen yitirilmiştir. Bunu biz kendimiz yapamayız denilir ve Almanya'dan Islah Heyeti getirilir. Ortak çalışma ile orduda yeni teşkilatlanma yapılır, savaşa dönük eğitim sistemi kurulur, işe yaramaz görülen subay ve generaller tasfiye edilir, komuta kadrosu gençleştirilir. Bir yıl gibi kısa süre içersinde ordu toparlanır ve hemen arkasından Dünya Savaşına girilir. Bu süreçte, en büyük komutanından erine, herkesin kafasında "Balkan Faciası" gibi bir utancı tekrar yaşamamak, yaşamamak için ne gerekiyorsa yapmak vardır.

Bu duygu ve fikir ortamı, doğal olarak Çanakkale'ye de yansır. Bunun çarpıcı bir örneği Mustafa Kemal'in, 1 Mayıs taarruzu için 30 Nisan günü verdiği emirde görülür:

*"...içimizde ve komuta ettiğimiz askerlerde Balkan utancının ikinci bir örneğini görmekten ise burada ölmeyi tercih etmeyenlerin bulunacağını kesinlikle kabul etmem, şayet böyleleri olduğunu hissediyorsanız derhal onları kendi ellerimizle kurşuna dizelim."*¹

Balkan utancını tekrar yaşamamak bilincinin, Çanakkale'de ortak bir bilinç haline getirildiği ve geldiği yaşananlardan anlaşılmaktadır. Bu bilinç ise Çanakkale'de zaferin kazanılmasında önemli etkenlerden birisi olmuştur.

Zafer kazanılınca, "Balkan Faciası" sonunda başlayan uyanış, dirilişe dönüşür. Türk olarak tekrar özgüvene kavuşulur, "biz de yapabiliriz" durumuna girilir. Çünkü kazanılan zafer, sıradan değildir. O günlerin süper gücü durumunda olan, üzerinde güneş batmayan imparatorluk olarak tanınan İngiltere ile benzer durumdaki ortağı Fransa'ya karşı ve sömürgelerinden getirdikleri kuvvetlere karşı ve de dışarıdan yardım almaksızın kazanılmıştır.

İşte Çanakkale'de kazanılan özgüven, Türk'e Kurtuluş Savaşı'na kalkışma cesaretini verir. Kurtuluş savaşı bir cürettir. Dünya savaşında savaşılabir insan varlığının, başta hayvan olmak üzere ekonomik varlığının yarısını yitirmiş; ordusu dağıtılmış, silah ve cephanesi elinden alınmış, 6 devletin işgaline uğramış, devleti işgalcilerin yanında yer almış, 8 yıl içinde peş peşe 3 büyük savaş yaşamış ve savaştan bıkmış bir ulusun tekrar 6 devlete karşı savaşa kalkışması, tam anlamıyla bir cürettir. Bu cüret ise Çanakkale'de kazanılan özgüvenden doğmuştur.

¹ Mustafa Kemal, Arıburnu Muharebeleri Raporu, Yay-Haz.Uluğ İğdemir, TTK., 1968, s.70

BİR KAHRAMAN BEKLENİYOR

“Balkan Faciası” üzerine içine düşülen durum, halkı da bir arayışa sürükler. “Bir kahraman çıksın, bizi kurtarsın.”

Ömer Seyfettin (1884 – 1920), 18 Mart 1914’te Tanin gazetesinde yayımlanan “Türklerin Milli Bayramı –Yenigün 22 Mart” başlıklı yazısında, 1900 lerin başında Türklerin ikinci defa Ergenekon durumuna düştüğünü, ikinci defa bir “Bozkurt” beklendiğini işler:

“Türklerin sadırlarında (sinelerinde) olan ‘Ergenekon’ hatırasından ilham alan bugünün şairleri var. Son Balkan felaketleri (Balkan Savaşı) nihayet Bergos’tan(Lüleburgaz) Ergene’nin öbür tarafına kovuluşumuzu yâd ederek milli ve şuurlu rûbabını (sazını) çalan soydaşımız, Türklüğün bütün zafer ve azametlerini söyledikten sonra:

...

Yurt girince yad eline,

Ergenekon oldu yine!

Çıkmaz mı bir Börtücene (milli kahraman)

Nurlanmaz mı çerâğımız?(yolumuzu açmaz mı? Nurlandırmaz mı?)

diyor. Bugünkü Türklüğün perişan ve esir halini tıpkı ‘Ergenekon’ a benzetiyor. Bir kurtarıcı, bir bozkurt, bir Börtücene temenni ediyor...”²

² Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri-16, Türklük üzerine Yazılar, Bilgi Yayınevi,

Demek ki 1910'lu yıllarda yaşayan kuşaklar, ülkenin içine düş-tüğü durumu Ergenekon'a benzetmişler ve bir bozkurt beklemişler. Şiir, tarihi ve şairi belirtilmemiş ama 1913 veya 1914 yılında ya-zılmış olmalıdır. Aynı yılları benzer duygu ve düşünceyle yaşayan bir diğer yazarımız da Yakup Kadri Karaosmanoğlu(1889-1974), 1946'da yayımlanan Atatürk isimli eserinin başlangıcında;

*"Bizim ilk gençlik yıllarımız bir milli kahramana hasretle geçti"*³
der.

Ankara, 1993, s.97 vd.

³ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, ATATÜRK, Birikim yayınları, 1981, s.17

BEKLENEN KAHRAMAN ÇANAKKALE'DEN ÇIKIYOR – MUSTAFA KEMAL

Yakup Kadri yazısının devamında, bekledikleri milli kahraman seçenekleri üzerinde analizler yapar, Tevfik Fikret, Enver Paşa gibi kişilere bağladıkları ümitleri açıklar. Sonrasını alıntılarla sürdürüelim:

“Ama günün birinde, Çanakkale savunmasının yankıları kulaklarımıza gelmeye başlayınca her şey değişiverdi... Halk, sanki devletin bilmediği bir sırda ermiş gibi idi. Halk emin ve içi rahattı... Evet, halk bizim bilmediğimiz bir sırda ermişti; evet, ona gâipten bir şey malum olmuştur... Bir şeyler mırıldanıyor... Bağrından bir takım nidalar geliyor. ..(Halkın) ağzında Çanakkale Savaşı adeta bir... destan şekli almaya başladı... (Halkın) hayalinde... bir genç kahramanın yalın endamı çizgilenmekte idi. Bu kahraman, bu genç kumandan-yine halkın söylediğine göre- yanında bir avuç süngülü askerle, yerden, gökten, denizden kopan sürekli bir gülle, kurşun ve şarapnel sağanağının ortasında durmadan ileriye doğru atılıyor ve kollarıyla kızgın boyunlarından yakalayıp denize yuvarlayacakmış gibi düşmanın sıra sıra topları üstüne saldıırıyordu. Bu insan, ateşte yanmıyordu. Vücuduna kurşun işlemiyordu ve zırhlıların attığı güller başının üstünden munisleşmiş yırtıcı kuşlar gibi geçip gidiyordu.

Kimdi bu acayip adam? Nereden peyda olmuştu(ortaya çıkmıştı)?... Halk onun adını da biliyordu; 'Mustafa Kemal!' diyordu. Bir paşa mı? Bir miralay (albay) mı? Kimi bir paşa, kimi bir miralay olduğunu söylüyor. Zaten rütbesinin ne hükmü vardı? Böyle bir adama rütbe ne ilâve edebilirdi?

İşte, onun ismini, halkın arasında, böyle bir efsane atmosferinin içinden, ilk defa böyle işittimdi...

O, Türk ordusunun yüzelli, belki iki yüz seneden beri mahrum olduğu bir 'zaferin' gururunu ve Türk milletine bunun şevkini vermişti...⁴

Yakup Kadri, Ömer Seyfettin gibi, 1910'lu yıllarda hep bir milli kahraman bekledik diyor. Niçin beklemişler? Türk'ü İkinci Ergenekon'dan kurtarsın diye. İşte beklenen Börtüçene, beklenen Bozkurt Çanakkale'de ortaya çıkıyor. Hem de bir masal kahramanı algılamasıyla. Ateşte yanmayan, kurşun işlemeyen bir kahraman, *"Anafartalar Kabramanı Mustafa Kemal."* Çanakkale'de ortaya çıkan Bozkurt, 1919'dan itibaren, Türk'ü, ikinci Ergenekon'dan kurtaracaktır. Yakup Kadri bu görüşle; İstiklal Harbi yazılarını 1929 yılında iki cilt halinde yayımlarken, kitabına "Ergenekon" adını koymuştur.⁵

Şevket Süreyya da aynı tespiti ve aynı benzetmeyi yapmaktadır:

"Osmanlı cemiyetinin son devrinde Türk yurdu, bir Ergenekon 'du ki, bu ülkede örs ve ateş köşesinde unutulmuş uyuyor ve yol gösterici Börtüçene ise henüz ufukta görünmüyordu...⁶

⁴ KARAOSMANOĞLU, a.g.e., s.27-29

⁵ Mustafa Kemal'in gerçekleştirdiği mücadeleyi, daha zafere ulaşmadan Ergenekon'a benzetenlerden birisi de Kütahya milletvekili Mehmet Besim'dir. 23 Mart 1921'de Hâkimiyet-i Milliye'de yayımlanan "Ergenekon-Nevruz" başlıklı yazısının sonunda şöyle der: "...Bu Ergenekon hadisesinden çıkacak mühim netice, bizim bugünkü milli mücadelemizle olan benzerliğidir. Dokuz kişiden türeyerek düşmanlarından intikam alan Türk soyu, bugün de kendi varlığına kastedenlere karşı silahlanmış ve yarın muvaffakiyetini temin edeceğine ve milletin gayretiyle kara günlerden kurtulacağına eminim..." Bkz. Hâkimiyet-i Milliye, "Ergenekon-nevruz", 23 Mart 1921: Devrin Yazarlarının Kalemile Milli Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal-I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, s.519.

⁶ Şevket Süreyya Aydemir, "Ergenekon Efsanesi", Kadro Dergisi, Ocak 1933, Sayı 13, s.8

Beklenen Börtücene ortaya çıkıp ikinci Ergenekon'dan kurtuluşu sağladıktan sonra, efsanedeki kurt ile demir dağımı eriterek delen demircinin, Börtücene'nin aynı kahramanın şahsında, Mustafa Kemal'de birleştiğini yazmaktadır.⁷

Atatürk'e bu nedenle Bozkurt denilmiştir. Türk ve Türkiye için bir Bozkurt'tur. Birinci Ergenekon'daki kurt gibi, Börtücene gibi Anadolu Türklüğü'nün hayatını kurtarmış ve soyunu sürdürecektir vatan kazandırmıştır.

Çanakkale Muharebeleri, o yıllarda hasretle beklenen milli kahramanı ortaya çıkarır *“Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal”, “Peyitahtı kurtaran Mustafa Kemal.”*

Milli kahramanımızın ününün daha o yıllarda sınırlarımızı aşmış görülmektedir. Pakistan hürriyet şairi Nazrul İslam, 1919 yılında “Kemal Paşa” adlı uzun bir şiir yayımlar. Şiirinde, Mustafa Kemal'i hem bozkurda benzetir hem de “biz de Kemal'lere muhtacız” der. Birkaç mısrasını görelim:

“Kılıcınla mübarek ol Kemal Paşa,
Cehenneme gönderdin düşmanı yaşa!
Çok yaşa sen bozkurdum!
Kahpece saldırdınız hür bir vatana,
Ama bu toprakları bozkurtlar bekler.
Kudretli Kemal'lere muhtacız biz de,
Şahlanan bayrak oldun içimizde.”⁸

Mustafa Kemal, Çanakkale'de hakkıyla kazandığı ün ve saygınlık ile Milli Mücadele'ye atılınca, askerlikten istifa etmesine, hak-

⁷ Şevket Süreyya Aydemir, a.g.m., s.9

⁸ Dr. M. Ali Aşgar Khan, Türk Dostu Pakistan'ın Hürriyet Şairi Nazrul İslam, Türk Kültürü Dergisi sayı 103, 1971

kında tutuklama emri verilmesine, arkasından idam fermanı çıkarılması rağmen halk ve ordu O'nu bir lider olarak kabul etmiş, peşinden gitmiştir. Bu ortam ise Türk'ün kurtuluşunu sağlamış ve tarih sahnesinden silinmesini önlemiştir. Bunu sağlayan da Çanakkale Muharebeleri olmuştur.

Yurt dışında bile bozkurda benzetilen Mustafa Kemal'e Çanakkale Zaferi'nden hemen sonra, 1916 yılında, Dünya Savaşı devam ederken, devletin başına getirmek isteyenler olur. İttihat ve Terakki'nin ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın fedailerinden Yakup Cemil, "Mustafa Kemal, Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili olmadıkça kurtuluş yoktur" der. Enver Paşa'ya karşı bir darbe hazırlığına başlar. Ancak, ihanete uğrar, yakalanır, Eylül 1916'da idam edilir.⁹

Bu darbe teşebbüsü bile, daha 1916'da Mustafa Kemal'e bakışı, O'ndan bekleneni göstermektedir.

Savaş bittikten sonra da, benzer beklentinin devam ettiği görülür. Basından bir örnek verelim.

"Minber Gazetesi" - 19 Kasım 1918

*"İtiraf edelim ki vatanın emsalini yetiştirmekte cömertlik göstermediği birkaç müstesna zekâdan biri, hatta birincisi... Mustafa Kemal Paşa'dır. Milletın ve memleketin en ziyade hayırhab evladından olduğu halde en az takdire mazhar olan yine kendisidir... Anafartalar'ın yegâne müdafii ve İstanbul'un kurtarıcısı münhasıran kendisi olmasına rağmen bu hakikati pek çok zaman işfa etmedi. Ve bu suretle bütün muvaffakiyetin şan ve şerefleri çapulcuların inhisarcı hisselerine kaydedildi... Herhalde istiklal-i vatan Mustafa Kemal Paşa'dan büyük hizmetler beklemekte haklıdır"*¹⁰

⁹ Atatürk'ün Anıları, Yay. Haz. İ. Görgülü, Bilgi Yayınevi, 1997, s.40-43.

¹⁰ Sadi Somuncuoğlu, "Neden Çanakkale Zafer, Balkan Hezimet?", Yeniçağ Gazetesi, 19 Mart 2011

ÇANAKKALE CEPHESİ

Birinci Dünya Savaşı'ndaki Çanakkale Cephesi, İngiliz ve Fransızların Osmanlı başkenti İstanbul'u ele geçirmek niyetinden dolayı açılmıştır. Osmanlı başkentini ele geçirerek Osmanlı'yı Almanya'dan ayırmayı ve Almanya'yı yalnız bırakmayı, henüz savaşa girmemiş Bulgaristan'ı da kendi taraflarına çekmeyi düşünmüşlerdi. En önemlisi de daha önce müttefikleri Rusya'ya söz verdikleri Boğazları, ondan önce ele geçirmek niyetleri idi. Bu amaçla önce donanmaları ile Çanakkale Boğazı'nı açmayı ve arkadan getirecekleri kara birlikleri ile İstanbul'u ele geçirmeyi planladılar.

65 parça suüstü ve sualtı muharebe gemisiyle 19 Şubat ve 25 Şubatta Boğaz girişini yumuşatmak için ateş altına aldılar ve 18 Mart 1915'te de kesin sonuçlu taarruza başladılar.

Yedi saat süren çok şiddetli ateş muharebesi sonunda kısmen girdikleri Çanakkale Boğazı'nı terk etmek zorunda kaldılar. Üç zırhlı muharebe gemileri batırıldı. Dördü de kullanılmaz duruma getirildi. Ölü sayıları ise 800 kişiyi buldu. Bizim kaybımız ise 24 şehit, 43 yaralı oldu. Dolayısıyla 18 Mart Boğaz Muharebesi, Türklerin kesin zaferi ile sonuçlanmış oldu.

Deniz yoluyla boğazı aşamayınca bu sefer Gelibolu Yarımadası'na çıkarak karadan, boğazı savunan tabyaları susturmayı ve boğaz yolunu açmayı planladılar.

Bu harekât için 75.000 kişilik beş tümen ayırdılar ve donanmalarını da 65'ten 95 parçaya çıkardılar.

25 Nisan 1915 sabahı Anadolu yakasındaki Kumkale bölgesine, Yarımada'da Seddülbahir ve Arıburnu bölgelerine çıkarma yaptılar ve böylece 8,5 ay süren kara muharebeleri başlamış oldu.

İki günlük muharebeden sonra Anadolu yakasından çekildiler. Kesintisiz devam eden üç aylık muharebeler sonunda Seddülbahir Bölgesi'nde 5 km., Arıburnu Bölgesi'nde ise ancak 1,5 km. ilerleyebildiler. Bu arada beş tümen ile bir Hint Tugayını da muharebeye soktular. Ancak gene sonuç alamadılar. Ağustos başında son kozlarını oynamak üzere Anafartalar bölgesine dört tümenlik bir kolordu çıkardılar. Fakat Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal'in savunması karşısında gene sonuç alamadılar ve Ocak 1916'da, arkalarında binlerce ölü bırakarak yarımada'yı terk ettiler. Böylece Çanakkale Muharebeleri, Türkler'in zaferiyle sona ermiş oldu. Bu zafer bize, muharebeye katılan yaklaşık 500.000 Türk askerinden;

57.000'i şehit,

21.000'i hastalıktan ölüm,

10.000'i kayıp,

100.000'i yaralı,

64.000'i hasta olmak üzere 252.000'i zaiyata mal olmuştur.

İngiliz ve Fransızlar bu muharebeye 500.000 kişi ile katılmışlar, bunun 252.000'ini zayi etmişlerdir.

Savaş süresince tarafların kuvvet artırımı dikkat çekicidir.

Türk tarafı, muharebenin başlangıcı olan 25 Nisanda 1 ordu, 2 kolordu, 6 tümen, 89.800 asker iken muharebelerin devamında;

1 ordu 2 orduya,

2 kolordu 8 kolorduya,
6 tümen 22 tümene,
90.000 asker 500.000'ne çıkar.

Karşı taraf, 25 Nisanda 5 tümen, 75.000 asker iken muharebelerin devamında;

5 tümen 16 tümen+1 tugaya,
75.000 asker de 500.000'ne çıkar.

Her iki taraf, kazanılan veya kaybedilen her km² toprak için 4.150 asker kaybeder. Muharebe alanında km² başına 8.200 asker düşer. Muharebe süresince bölgeye getirilen Türk ikmal askeri sayısı ortalama gün başına 2.000'dir. Türk kayıplarından 100.000'den fazlası okumuş insandır.

ÇANAKKALE ZAFERİNİN ÖNEMİ

Köklü Türk tarihinin altın sayfalarından biri olan Çanakkale Zaferi, her yıl büyük coşku ile kutlanır. Bu zaferi anma günlerinde Türküm diyen herkesin duyması gereken heyecan, coşku, gurur çok büyüktür.

Neden heyecan ve gurur duyuyoruz? Neden aradan bunca yıl geçmesine rağmen bir muharebedeki zaferimizi bu denli önemle kutluyoruz? Dikkat edilirse bize bugünkü vatanımızı ve devletimizi sağlayan Kurtuluş Savaşı Muharebeleri'nden sadece Başkomutan Meydan Muharebesi'ni ülke çapında, programlı törenlerle kutluyoruz. 1. İnönü ve 2. İnönü Zaferleri ile Sakarya Meydan Muharebesi'ni daha yöresel olarak kutlamaktayız. Sakarya Zaferi küçük bir zafer midir? Kesinlikle hayır. Türk tarihindeki geriye gidişin, Batılı devletlerin biz Türkleri önce Avrupa topraklarından, sonra Anadolu'dan atma çabalarının durdurulduğu bir muharebedir. Türk'ün tekrar batıya doğru ilerlemesini sağlayan bir zaferdir. İşte bütün bunlara rağmen Çanakkale Zaferi ön planda olagelmıştır.

Çanakkale Zaferi'ni önemli kılan nedir?

Bu zafer, Gelibolu Yarımadası üzerinde kazanıldı. O dönemdeki yani Birinci Dünya Savaşı'ndaki düşmanlarımız İngiltere ve Fransa, Gelibolu Yarımadası'nı ele geçirerek Çanakkale Boğazı'nı açmak ve devamında da başkent İstanbul'u işgal etmek niyetiyle bu harekâta başladılar. Böylece Türklerin Avrupa ile bağlantılarını da tamamen kesmiş olacaktı. Fakat Gelibolu Yarımadası'nın

bilindiği gibi bizim tarihimizde ayrıcalıklı bir yeri vardır. Bizim Avrupa'ya geçişimizdeki ilk bölgedir. Avrupa kıtasında sahip olduğumuz ilk topraktır. Avrupa'ya attığımız ilk adımdır. 1354 yılında Gazi Süleyman Paşa tarafından Türk topraklarına katılmıştır. İşte böyle bir vatan parçasının çiğnetilmemiş olması nedeniyle Çanakkale Zaferi önemlidir.

Çanakkale Zaferi'nden bir yıl önce Türk ordusu, tarihinin en büyük hezimetini yaşamıştır. Balkan Harbi, Balkan faciası, bu mağlubiyet sonucunda üç hafta içerisinde bugünkü topraklarımızın 1/5'inden daha fazla toprak, bir başka ifadeyle Meriç Nehri'ne kadar Avrupa'daki toprakların tamamı kaybedilmiş ve ordu da elden çıkmıştı. İşte bu büyük darbeden sonra Türk ordusu gerçek anlamıyla ordu olabilmek için büyük bir çabaya girişti. Bir yıllık sürede, yüzüne sürülen kara lekeyi silecek duruma ve Çanakkale Zaferi'ni kazanacak güce erişti. Kazandığı zaferle Türk'ün gerçek kudret ve kabiliyetini ortaya koydu. Tarihteki Türk'ün yaşadığını, Türk Milleti'nin cevherini, bütün dünyaya bir kere daha gösterdi. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Çanakkale Zaferi, bize en pahalıya mal olan zaferimizdir. Karşılığında, en çok insan kaybı verdiğimiz bir zaferdir. Bu zafer için hemen hemen her evden bir-iki şehit verilmiştir. Türk milleti, binlerce aydınını, okumuşunu bu savaşa yitirmiştir. Anadolu'dan ve özellikle İstanbul'dan akın akın gönüllü öğretmen, mülkiyeli, tıbbiyeli, liseli öğrenciler, Türk Ocakları'nda yetişmiş okur-yazarlar, aydınlar bu savaşa katılmışlar ve can vermişlerdir. Bu savaşa toplam 500.000 Türk katılmış ve bunun 252.000'i zayı olmuştur. Dört yıl süren Kurtuluş Savaşı'nda en güçlü olduğumuz dönem olan Büyük Taarruz'da ancak 200.000 kişilik bir ordu yapabildiğimiz ve bütün Kurtuluş Savaşı boyunca 40.000 kişilik zayıat verdiğimiz hatırlanırsa Çanakkale Zaferi'nin bedeli daha iyi anlaşılır. Birisinde bir

zafer kazandık, ikincisinde ise vatanı kurtardık. Sonuç olarak Çanakkale’de bir nesli kaybettik, Gelibolu’ya bir nesli gömdük. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Çanakkale Zaferi dünyaya, Türk’ün tükendiği sanılan gücünün tükenmediğini, artık tarihi misyonunu tamamladığını sandıkları Türk’ün, şartlar ne kadar zor olursa olsun, daha çok şeyler başarabilecek güç ve inanca sahip olduğunu göstermiştir. Karşımızdakiler bir devletin çöküşü ile milletin inanç ve gücünün çöküşünün farklı şeyler olduğunu burada anlamışlardır. Türk’ün devleti çökebilir ama kendisi çökmez. Dünya sahnesindeki rolünü bırakmaz. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Çanakkale’de karşımızda o dönemin süper güçleri olan İngiltere ve Fransa vardı. İngiltere yedi denizin hâkimi, toprakları üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk ve namağlup bir devlet idi. Bununla da aşırı gurura kapılmıştı. Her iki devlet, sömürgelerindeki kaynaklarını da bu savaş için seferber etmiş ve 500.000 asker kullanmıştı. Başlangıçta zaferden hiç kuşku duymayan bu iki dev, Türk’ün azmi, vatanı için vatanından başka her şeyini feda eden anlayışı karşısında mağlubiyeti kabul etmek zorunda kaldı. 252.000 zayıf vererek Gelibolu Yarımadası’ndan kaçtı. Bu kaçış, İngiliz İmparatorluğu için geriye gidişin başlangıcı olmuştur. Dünyadaki saygınlığı sarsılmıştır. Asya ve Afrika’da, çok geniş bir alandaki sömürgelerinde yaşayan Müslüman milletlere, bu zaferle istiklal ve hürriyet tohumları atılmıştır. Bu da ileride, dünya siyasi haritasının şeklini değiştirecek gelişmelere sebep olmuştur. İngilizlerin gurununu kırmayı, İngiltere ve Fransa gibi iki büyük devleti tek başına, müttefiki Almanya’dan yardım almadan yenmeyi başaran; arkasından da dünya siyasi haritasının değişmesine sebep olan Türk milletidir. Türk milleti, bu zaferle İngiliz İmparatorluğu’nun dünya egemeni olma durumunu sarsmış, emperyalizme karşı mücadelenin

tetikleyeni ve ilk başarıyı elde edeni olmuştur. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Çanakkale Zaferi, ümmetçiliği iflas ettirmiş, İslam birliği, panislamizm fikrini çökertmiş, söndürmüştür. Yerine, Türk milliyetçiliği fikrini alevlendirmiştir. Bunun uygulanabilir olduğunu, gerçek olduğunu kanıtlamıştır. O dönemde bugünkü Irak, Suriye, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri topraklarımız içinde, Libya kontrolümüz altında idi. Savaş başlayınca, bilindiği gibi, Cihadı Mukaddes ilan edilir ancak bunun olumlu hiçbir etkisi görülmez. Türk unsurunun dışındaki Osmanlı tebaası olan diğer Müslüman unsurlara İngiliz altını ve İngiliz vaatleri, Osmanlı'nın ilan ettiği Mukaddes Cihat'tan daha sıcak gelir ve Osmanlı Türk'ünü arkadan vururlar. Çanakkale Muharebeleri sırasında da daha acısı yaşanır. İngiliz ve Fransızlar sömürgeleri olan Müslüman ülkelerden, Hindistan'dan yani bugünkü Pakistan'dan, Fas, Tunus ve Mısır'dan, Senegal ve diğerlerinden önemli sayıda en az 70 bin Müslüman asker getirirler ve bunları Türklere karşı savaşırırlar. Hatta bizim cephelerdeki Mehmetçikleri etkilemek için yüksek seslerle ezan ve *Kuran-ı Kerim* bile okuturlar. İşte bu tablo gerçeği görmemizi sağlar. O dönemde oldukça ağırlıklı bir görüş olan, hatta devletin politikası olan "İslam Birliği" düşüncesinin bir hayal olduğunu, ümmetçilik yerine milliyetçiliğin esas olması gerektiğini gösterir. Böylece gerek Osmanlı Devleti'nin son dönemine, gerekse Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin milli politikasına yön vermiş olur. Ayrıca bu zafer bugün dahi bu hayalin peşinde koşanlara, İslam Birliği'ni ideoloji olarak benimseyenlere, millet gerçeğini inkâr edip milleti ümmetleştirmeye çalışanlara, düşüncelerinin çürüklüğünü gösteren tarihi bir kanıttır. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Çanakkale Zaferi, İngiltere ve Fransa'nın Karadeniz'e ulaşarak Rusya'ya yardım etmelerini önlemiş, Bolşevik İhtilali'nin Çarlık

yönetimini devirmesine olanak sağlamıştır. Bu durum ise İstiklal Savaşı'nda, İtilaf devletlerinin kendi aralarında yaptıkları paylaşma anlaşmaları gereği Anadolu'nun büyük bir bölümünü işgal etmiş durumda olacak olan Rus ordusu ile savaşıma durumundan bizi kurtarmıştır. Milli Mücadele'nin başarı şansını artırmış ve daha önemlisi Bolşevik yönetim ile düşmanlarımız aynı olduğu için işbirliği yapma ortamı doğurmuştur. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Çanakkale Zaferi, 200 yıldır hasret kaldığımız zafer coşkusunu tekrar tattırdı. Balkan Savaşı gibi büyük bir hezimetin üzerine böyle büyük bir zafer, Türk milletine özgüven kazandırdı. Uzun yıllardır içimize sinmiş olan kompleksten kurtulmaya başladık. "Biz de yapabiliriz" özgüvenine eriştik. Bu güvenle Dünya Savaşı'nı 3 yıl daha başarıyla yürütebildik ve Kurtuluş Savaşı'na cüret edebildik. Kurtuluş Savaşı bir cürettir. Bu cüreti, bu zaferle elde ettiğimiz özgüvenle gösterdik. Bu nedenle Çanakkale, Kurtuluş Savaşı'nın önsözüdür, denir. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

Bu zaferin belki de bizim için en önemli yanı Milli Mücadele ruhunun ilk meşalelerinin burada yakılmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk temel taşlarının bu mücadeleler sırasında atılmış olması ile Türk milletine Mustafa Kemal Atatürk'ü kazandırmış olmasıdır.

Atatürk'ün üstün özellikleri, bu muharebeler sırasında su yüzüne çıkmış ve milletin dikkatini çekmiştir. Kazandığı başarılarından dolayı daha muharebeler devam ederken "İstanbul'u Kurtaran Kahraman", "Payitahtı Kurtaran Kahraman" unvanları ile anılmaya başlar, o dönemin en önemli dergisi olan *Harp Mecmuası*'nda boy boy resimleri çıkar. Halkın ağzında efsanevi bir kahraman olur.

Çanakkale Muharebeleri ile beklenen kahraman çıkmıştır. Mustafa Kemal, bu zaferden kazandığı prestij ile Milli Mücadele'ye atılmış, askerlikten istifa etmesine ve hakkında idam fermanı

çıkartılmış bir sivil olmasına rağmen kendisine bağlı ve kendisini bir lider olarak benimsemiş bir ordu ile millet bulmuştur. İsmet İnönü, *Anıları*'nda (C.I, s.149, Bilgi Yayınevi) Atatürk'ün bu durumunu şöyle anlatır:

“Çanakkale’ye müttefiklerin asker çıkarmasının hemen ilk gününden itibaren Atatürk, bir yıldız olarak parlamaya başlamış ve her gün biraz daha dikkati çeker hale gelmiştir. Burada Atatürk, kumandanlık imtihanını, tasavvur olunabilecek en büyük güçlükler içinde, her gün yeni bir muvaffakiyetle yürütür bir yola girmiştir. Çanakkale’de ilk günden itibaren üzerinde toplanmış şerefler ve ümitler, Atatürk’ü dokunulmaz hale getirmiştir.”

Bu ortam ise Türk'ün kurtuluşunu sağlamış ve tarih sahnesinden silinmesini önlemiştir. İşte Çanakkale Zaferi bunun için önemlidir.

MUSTAFA KEMAL FARKLI OLARAK NE YAPTI DA MİLLİ KAHRAMAN OLDU?

Atatürk ne yapmıştır da efsanevi kahraman, milli kahraman olarak Türk Milleti'nin gönlüne girmiştir? Nasıl kahraman olmuştur? Çanakkale Muharebeleri'ne iki ordu, iki ordu komutanı; 10 kolordu (gruplarla birlikte), 18 kolordu komutanı; 22 tümen, 39 tümen komutanı; 52 alay, 104 alay komutanı yani alay ve daha üst düzeyde 163 komutan, 6920 subay, yüz binlerce ecdat katılmıştır. Bu büyük zaferde şimdi rahmet ve şükranla andığımız, pek çok büyüğümüzün payı vardır. Can vererek bu zaferi kazanmışlardır.

Durum böyleyken nasıl oluyor da Atatürk ön plana çıkıyor? Çanakkale Zaferi onun yüce adıyla özdeşleşiyor? Çanakkale denilince akla Mustafa Kemal geliyor? Yoksa Milli Mücadele'yi zaferle sonuçlandırdığı, vatani düşman işgalinden kurtardığı için mi sonradan zafer üzerine fatura edilmiştir?

Yüce Atatürk'ün Çanakkale Zaferi ile özdeşleşmesi sonradan değildir. Daha muharebeler devam ederken ismi parlamaya başlar, Çanakkale Cephesi'nin en önemli ve güven duyulan komutanlarından biri olur. Bununla ilgili birkaç kaynaktan duruma bakalım.

Birinci Dünya Savaşı sırasında asker-sivil işbirliği ile çıkarılan *Harp Mecmuası* isimli bir dergi mevcuttur. Bu derginin 1915 yılına ait 2. ve 4. sayılarında Albay Mustafa Kemal'e geniş yer verilir. 4. sayısında Çanakkale Kireçtepe'de mermi kovanlarından yapılmış

bir anıtın önünde çekilmiş fotoğrafı, tam sayfa ve dergi kapağı olarak yayımlanır ve altına şunlar yazılır:

“Büyüklüğüne söz bulunamayan

Bir levha-i şehamet” (Akılla yaratılan bir yiğitlik levhası)

Bu cümle çok önemlidir. Daha o dönemde, yüce Atatürk'ün kahramanlığı, yiğitliği ve bunun akılla yaratıldığı ile büyüklüğü teslim edilmiş ve bu büyüklüğünü ifade için söz bulunamadığından yakınılmıştır. Bu sözler herkes için söylenmemiştir ve özellikle henüz albay rütbesindeki bir komutan için bu sözler çok büyüktür. Ama öyle değerlendirilmiş ve böyle yazılmıştır.

2. sayısında da Birinci Dünya Savaşı'nın genel değerlendirmesi yapılırken yine Atatürk'e yer verilmiş, bir resmi konmuştur.

Atatürk'ün kazandığı bu haklı ün, Başkomutanlıkta da etkisini gösterir. Daha muharebelerin ilk iki ayı içerisinde başarılarından dolayı rütbesi albaylığa yükseltilir ve toplam üç madalya ve üç nişan verilir. Ayrıca kendisine iki önemli görev için tayin teklifi yapılır. İlki, daha kendisi tümen komutanı iken Temmuz 1915 ortasında, Trablusgarp'a ordu komutanı yetkisiyle ve tuğgeneral (mirliva) rütbesi ile gitmek arzusunda olup olmadığı sorulur. İkincisi ise Anafartalar Grup Komutanı iken 1915 Ekim ayı başında, Irak Ordusu Komutanlığına tayin teklifidir.

Bu olaylar, devleti yönetenlerin Atatürk'e bakış açısını sergilemektedir. Yani daha muharebeler sırasında, henüz zafere erişilmeden *“Anafartalar Kabramanı Mustafa Kemal”* tanınmış ve hakkı teslim edilmiştir.

Zaferden sonra ise Mustafa Kemal ismi, efsanevi bir kimlik kazanır. Artık *“İstanbul'u Kurtaran Kabraman”* unvanı ile anılır. Gazeteciler, yazarlar kendisiyle mülakat yaparlar. Halkın en büyük

arzusu ise kendisini görmektir. 1916'nın Ocak ayında 16. Kolordu Komutanı olarak Edirne'ye girişinde halk sokaklara dökülür.

Atatürk'ün Çanakkale'de ve sonrasında Kurmay Başkanlığını yapmış olan Orgeneral İzzettin Çalışlar, günlüğünde bu karşılaşmayı şöyle anlatır:

“Kânunusani 15.1331 (28 Ocak 1916)

Yollar hıncabınç ahaliyle dolmuş, bütün mektepler karşılama için yerlerini almıştı. Şehir saray gibi donanmış, peş peşe zafer takları yapılmıştı. Yaşasın Arıburnu ve Anafartalar Kabraman Mustafa Kemal Bey' yazılı levhalar asılmıştı... Edirne eşrafı, vilayet erkânı, konsoloslar hep oradaydılar... Bütün şehir, heyecan ve coşkulu sevinçle karşıladı. Çiçekler, buketler takdim ettiler. Alkışlar, her türlü nümayışler, tezahürat, her türlü tasavvurun üstündeydi...”

Görüldüğü gibi Atatürk'ün şöhreti, halkın kendisine layık gördüğü unvanlar, kendisine duyulan hayranlık o günlerde ortaya çıkmıştır. Sonradan yakıştırama değildir. Tarihte herhalde bir şehir halkı, hiçbir albayı bu şekilde karşılamamıştır. Fakat Albay Mustafa Kemal'i karşılamıştır. Albay Mustafa Kemal ne Edirne'nin fatihidir, ne de Edirne'yi düşmandan kurtarmıştır. Bunlara rağmen karşılaşmasının bir Fatih'e yaraşır biçimde olduğunu anlıyoruz. Sebep, Çanakkale'de yaptıklarıdır. Yaptıkları ile kazanılan zaferdir. Türk milletine, iki yüz yıldır hasret kaldığı zafer coşkusunu tekrar tattırmasıdır. Bir büyük zafer armağan etmesidir.

Yüce Atatürk'ün Çanakkale Muharebeleri'ndeki yerini ve zaferdeki payını bu muharebelere katılmış H. Cemal adlı bir subay, 1915 yılında yazdığı *Ulu Cenk* isimli Çanakkale Muharebeleri'ni anlatan kitabında Atatürk için ayrı başlık açıyor ve onun farklılığını anlatıyor. Başlık ilginçtir.

“Anafartalar Muharebeleri

Komutanı Mustafa Kemal Bey

Yarınki Harbiye Nazırımız”

Bu başlığın altında yazar, kanaatini bir sonuç cümlesi ile ifade ediyor ve konuya giriş yapıyor:

“Çanakkale’ye bir zafer heykeli dikmek şerefi ile Türkler şeref kazanacaklarsa o heykelin, Çanakkale’yi kurtaran Mustafa Kemal Bey olması lazımdır. Başkası olamaz. Bu hak kimseye verilemez.”

Bu satırların 1915’te yazıldığını tekrar hatırlatalım ve konunun devamından birkaç cümle daha aktaralım:

“Türk askerini, yalnız bu komutan, hiçbir vakit lüzumsuz yere harcamıyor. Gerek subaylar, gerek erler Arıburnu siperlerinden söz ederken Mustafa Kemal’in adını hürmetle anıyorlar.

Bu zafer hatırası şerefine, bundan sonra Akdeniz’in gölgeli dalgaları arasında uzak-yakın memleketlerden gelen bir gemi, boğazların, bu hilafetin anahtarı üzerinde sallanan Türk Bayrağı’nı görünce selam verecek, orada daima Türk askerini ve onun kahraman komutanı Mustafa Kemal’i hatırlayacaktır.

Mustafa Kemal için bugün Almanlar, gazeteleriyle bir övgü sütunu yazarlarsa yarın dünya, bu komutanın zafer destanlarını söyleyecektir. Böyle komutanları takdir etmek, onlar adına heykel dikmek, yaşama hakkımızdaki nasibimizi müjdeler.”

Bu cümleler, onun sayesinde bir vatana, bir millete sahip olduğunu, onun sayesinde hayatıyet kazandığını, insan gibi yaşadığını unutanlara ithaf olunur.

Bu açıklamalardan şu sonucu çıkarıyoruz: Yüce Atatürk’ün Çanakkale Zaferi’ndeki payı çok büyüktür. Bu zaferin baş mimarı odur. Bu durum daha o zamanlar, kendisine teslim edilmiştir.

Bunlar, yazılanlar açısından konuyu ispatlama niteliğindedir. Aslında yeni bir şey ileri sürmedik. O günlerde bilinenlerden bir kaçını tekrarlamış olduk.

Şimdi de yüce Atatürk'ün neler yaparak "Anafartalar Kahramanı", "İstanbul'u Kurtaran Kahraman" unvanlarını aldığını kısaca açıklayalım.

Bu konu aslında bir kitap konusudur. Ancak biz burada sadece ana hatları ile birkaç nokta üzerinde duracağız. Yüce Atatürk beş defa İstanbul'u kurtarmıştır. Yani Çanakkale'de mağlubiyeti önlemiştir. Çanakkale'de mağlubiyet demek İstanbul'un düşmesi demektir. Onun için İstanbul'u kurtarmıştır denilir. Onun için panytahtı yani İstanbul'u kurtaran kahraman denmiştir.

Birinci kurtarışı, muharebelerin ilk günü olan 25 Nisan 1915'tedir. Düşman, Arıburnu kıyısına asker çıkarmıştır. Kıyıda çok zayıf kuvvetimiz vardır. Düşmanı durduramaz. Düşman Conkbayırı'na doğru ilerlemektedir. Conkbayırı düşman eline geçtiği takdirde Çanakkale'de savunma imkânsız hale gelir, buradaki kuvvetlerimiz imha olur, bunun sonucunda da İstanbul'a hem deniz hem karayolu açılır ve İstanbul düşer. İşte böyle hayati dakikalar yaşandığında Yarbay Mustafa Kemal, Arıburnu'na çıkan düşmana taarruz edilmesi gerektiğini düşünür ve kolordu komutanından müsaade ister. Kolordu komutanı bu durumda kendisi karar veremez. Çünkü Mustafa Kemal'in tümeni ordu ihtiyatıdır. Kullanılması için ordu komutanından emir alınması gereklidir. Ayrıca düşmanın üç ayrı yere birden çıktığı öğrenilmiştir. Mustafa Kemal'in 19. Tümeni Arıburnu'nda kullanıldığı takdirde diğer bölgelerde meydana gelebilecek tehlikelere karşı elde kuvvet kalmayacaktır. Ordu komutanının da Saros Körfezi bölgesine gittiği öğrenilmiştir. Ordu komutanı gittiğine göre belki bu bölgeye de bir çıkarma başlamıştır. Bununla ilgili bilgi mevcut değildir. İşte bu nedenlerle kolordu

komutanı karar veremez. Ordu komutanına danışalım der. Ancak telefonla temas kurulamaz. Kolordu komutanı, görüşmek üzere Saros Bölgesi'ne gider. 40 km.lik mesafe, en azından iki saat sürecektir. Yani en erken öğleden sonra dönebilecektir. Fakat düşman onun dönmesini beklemeyecektir. İşte bu durumda Mustafa Kemal, Çanakkale Muharebeleri'nin kaderini değiştiren bir iş yapar. Durumun öneminden dolayı, ordudan gelecek emri beklemeden düşmana taarruza karar verir ve taarruz eder. Sorumluluğu üzerine almıştır. Büyük riske girmiştir. Yaptığı işten dolayı başına gelebilecekleri önemsemeden Çanakkale'nin kurtarılması için kendisini tehlikeye atmıştır. Vazifeyi her şeyden üstün tutmuştur, kahramanlık işte budur. *Harp Mecmuası* kapağındaki resminin altına yazılan "Şehamet" yani akılla yaratılan kahramanlık kavramı buradan itibaren başlar.

Yüce Atatürk, inisiyatifiyle başlattığı bu taarruzla tam düşmek üzereyken Conkbayırı'nı düşmandan kurtarır ve düşmanı kıyıya kadar sürer. Böylece hayati tehlikeyi önler. Eğer bu taarruz gecikseydi Çanakkale Muharebeleri birinci gününde kaybedilirdi. Zaferimizle değil, Balkan Savaşı gibi facia ile sonuçlanırdı. Bunu önleyen Atatürk'tür. Sadece bu kahramanlığı bile *Ulu Cenk* isimli kitapta yazılanları hak ettirmektedir.

Burada şu akla gelebilir. "Başka bir subay olsaydı o da hemen hemen aynı şeyi yapabilirdi." Biz bu görüşte değiliz. Bunun en açık kanıtı da muharebe sahasının kolordu komutanı olan Yanyalı Esat Paşa'dır. Atatürk, kendisine taarruzu teklif ettiği halde taarruz emri verememiştir. Ordu komutanının emrinin beklenmesini söylemiştir. Kaldı ki Yanyalı Esat Paşa, sıradan bir paşa değildir. Balkan Savaşı'nda, Yanya Savunması ile ün yapmış, savaşın ender başarılı komutanlarından birisidir. Savaş sanatının ustasıdır ama taarruz emrini verememiştir. Ayrıca kaç subay, kolordu komutanının bu

emrinden sonra, yani ordu komutanının emrini alalım demesinden sonra, kendiliğinden bu taarruzu yapabilir? İşte bu sorunun cevabı, akla gelen sorunun da cevabıdır.

Yüce Atatürk, 25 Nisandan itibaren, sonuna kadar 7,5 ay süre ile bu muharebelerin en çetin görevlerini üstlenmiş, bütün faaliyetlerinde son derece başarılı olmuş, verdiğimiz örnekteki gibi sayısız kahramanlıklar göstermiştir. Bunlar üzerinde uzun uzadıya duramayacağız. Sadece İstanbul'u kurtarmasını sağlayan diğer kahramanlıklarını kısaca açıklayacağız.

İkinci kurtarışı, 7 Ağustos günü olmuştur. 19. Tümen komutanıdır. Arıburnu'nda cephenin bir bölümünü savunmaktadır. Cephesine yoğun şekilde düşman taarruz etmektedir. Düşmanın bir kolu da Conkbayırı'nı kuşatıcı şekilde ilerlemektedir. Burada 30-40 kişilik kuvvetimiz vardır ve gelen düşmanı durduramayacaktır. Ve burası Albay Mustafa Kemal'in bölgesi dışındadır. Bu bölge üzerinde hiçbir sorumluluğu yoktur. Buna rağmen ve kendi cephesine de yoğun şekilde taarruz edilmesine rağmen elinde kalan son kuvvetinin tamamını (1,5 tabur kadar) Conkbayırı'na gönderir. Conkbayırı'nın düşmesini ikinci defa önler. Dolayısıyla İstanbul'u ikinci defa kurtarmış olur.

Üçüncü kurtarışı, 9 Ağustos günüdür. İngilizler, üç aylık saldırılarından sonuç alamayınca ağustos başında, yeni kuvvetlerle büyük bir taarruz planlar. Arıburnu bölgesindeki Anzak Kolordusu'nu, Seddülbahir bölgesinden çektikleri 17.500 askerle 4-5 Ağustos günlerinde takviye ederler. 6 Ağustos günü, Arıburnu bölgesinden yoğun bir saldırı başlatırlar. Aynı günün gecesi, Arıburnu'nun kuzeyindeki Suvla kıyılarına, ilk kez olarak kuvvet çıkarmaya başlarlar. Çıkarma, 7 ve 8 Ağustos günleri de devam eder. 43.000 mevcutlu, 4 tümenli bir İngiliz kolordusu çıkar. Sonraki günlerde bu mevcut 80.000'e çıkacaktır. Amaçları, İngiliz kolordusu ile Teke ve

Kocaçimen tepelerini, Anzak kolordusuyla da Conkbayırı'nı düşürüp Boğaz'a hâkim olmaktadır.

Suvla'ya çıkanların karşısındaki kuvvet çok zayıftır. Saros Körfezi'ndeki iki tümenli Saros Grubu bölgeye kaydırılır. 7 Ağustos gecesi bu grup, bölgedeki birlikler de emrine verilerek Anafartalar Grubu ismini alır. Ordu komutanı, 8 Ağustos günü, Suvla'ya çıkanlara taarruz edilmesini ister. Grup komutanı, tümenlerin henüz bütünüyle bölgeye ulaşamadıklarını, gelenlerin de yorgun olduklarını, taarruzun 9 Ağustos sabahı yapılmasını önerir. Ordu komutanı, grup komutanını görevden alır ve 19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal'i, 8 Ağustos saat 21.45'te Anafartalar grup komutanlığına atar. Bu atama, Türk tarihinde yeni bir devrin başlangıcı olur.

Mustafa Kemal, gece yarısından sonra Anafartalar bölgesine ulaşır. Eski grup komutanı ile yüz yüze görüşemez. Karargâhından, eski komutanın verdiği emri, aldığı tertibatı, birliklerin durumunu öğrenir. Alınan düzen içersinde ve belirtilen zamanda taarruzun başlamasını emreder. İşte bir büyüklük bu noktadadır. Beğenmediği hususları yeniden düzenlemeye girişmez. "Aldığınız emri aynen uygulayın" der. Böylece komutan değişikliği ile birlikte hem de taarruza birkaç saat kala kargaşa yaşanmasını önler. Taarruz sırasında verdiği kısa emirlerle harekâtı başarıya ulaştırır.

İki tümeninden birisi ile Suvla'ya çıkmış olan İngiliz Kolordusuna, diğeri ile de Arıburnu bölgesinden Conkbayırı'na kuşatıcı bir taarruz yapmakta olan Anzak+İngiliz birliklerinin sol yanına taarruz eder. Böylece iki büyük kuvvetin birleşmesi önlenmek istenir.

Suvla'ya çıkan kuvvetler de 9 Ağustos sabahı ilerlemeye başlarlar. Anafartalar bölgesinde kendilerine doğru ilerlemekte olan Türk tümeniyle karşılaşır. Türk tümeni, etkili topçu ateşiyle taarruza geçince böyle bir durum beklemedikleri için şaşırırlar, bozulurlar. Türk süngü hücumu karşısında denize doğru kaçmaya başlarlar.

İşte Birinci Anafartalar Zaferi'nde Mustafa Kemal'in etkisi burada başlar. Bu tümenin harekâtını, topçu atışları dahil yakından takip eder ve yönetir. Zaferin perçinlenmesine ikinci etkisi de kendisinden mislilerce büyük düşmanı önüne katıp kovalayan tümenin harekâtını, düşmanın sığmasına yetecek kara parçası sınırına gelince durdurmasıdır. Ve o hatta savunmaya geçirmesidir.

Bu durumu Mustafa Kemal şöyle anlatır:

"..Gerçekte, düşmanın bir kolordusunu zayıf bir tümenimle Kireçtepe-Azmağ arasında yenmiş, Tuzla Gölü'ne kadar takip ederek orada tespit etmişim (durdurmuşum)."

Mustafa Kemal, başarının coşkusuna kendini kaptırmamış, duracağı yeri bilmiştir. Eğer durdurmasaydı 43 bin kişilik İngiliz Kolordusu, denize dökülmek için kedi misali, önce direnişe, arkasından 8 bin kişilik Türk tümenine saldırıya geçirdi. Sonucunda Birinci Anafartalar Zaferi değil, yenilgisi söz konusu olurdu.

Dördüncü kurtarışı, 10 Ağustos günüdür. 8 Ağustos gecesi Anafartalar grup komutanı olur. 9 Ağustos günü Birinci Anafartalar Zaferi'ni kazanır, 10 Ağustos günü de düşmanın, hem bu mağlubiyetin acısını çıkarmak hem de kesin sonuca ulaşmak için büyük kuvvetleri ile Conkbayırı'na taarruz edeceğini değerlendirir. Düşmanın bu taarruzunu önlemek için düşmandan önce Conkbayırı'ndan taarruz etmeye karar verir. Geceleyin Conkbayırı'na gelir. Burada önemli nokta, Conkbayırı'ndaki kuvvetlerimizin 10 Ağustos sabahı düşmanın yapacağı taarruza karşı koyamayacak kadar zayıf olması, bu kuvvetlerle taarruza karar verilmesidir. Gece süresince başka yerden kuvvet getirmek de mümkün olmayacaktır. Yani bir yeri, bulunduğu yerde durarak koruyamayacak kuvvetlerle düşmana taarruz ederek, bu yeri savunmak düşünülmüştür. İşte bu askeri dehadır. Akıldan doğan kahramanlıktır.

Yüce Atatürk, gece Conkbayırı'na ulaştığında oradaki tümen komutanına taarruz emrini verir. Tümen komutanı ve kurmayı şaşırırlar ve hayrete düşerler ve Atatürk'e:

“İki günden beri devamlı surette taarruz ettikleri halde başarılı olunamadığını ve bu yüzden birliklerin büyük kayıp vermiş halde bulduklarını, iş yapamayacak ve perişan durumda olduklarını, yeni bir taarruza kalkışmanın neticesini vahim gördüklerini” ifade ederler.

Atatürk, *Anafartalar Muharebatına Ait Tarihçe* isimli kitabında bu değerlendirmeyi hesap olarak doğru ve mantıklı bulduğunu, reddi mümkün olmayan bir muhakeme olduğunu yazar ve şöyle devam eder:

“Bazı kanaatler vardır ki onların hesap ve mantıkla izahı pek güçtür. Özellikle muharebenin kanlı ve ateşli safhasındaki duyguların doğurduğu kanaatler...”

Söylenenler gerçekten durumu ve kıtaların halini olduğu gibi tasvir ediyordu. Fakat bu değerlendirmeyi kararımı değiştirecek nitelikte bulmadım. Çünkü ben düşmanı şiddetli ve ani bir baskın ile mağlup edebileceğimize kanaat hâsıl etmişim. Bunun için çok kuvvetten ziyade, çok dikkatli ve fedakârane bir sevk ve idarenin maksadı temin edeceğine hükmetmişim” der.

10 Ağustos sabahı gün doğmadan birliklerin en önüne geçer, bizzat kendi verdiği işaretle Mehmetçikleri hücumla kaldırırlar. Hem de nasıl? Tabanca ve tüfeklerdeki mermileri çıkarttırır, süngü taktırır, sadece süngü ile düşman üzerine saldırıyı başlatır. Sırsındığı gibi henüz yığınlar halinde uykuda olan düşman, bu sessiz hücum karşısında neye uğradığını şaşırır, bozulur, dağılır ve kaçır. Çok kayıp veririlir. Gün doğumu ile taarruza geçecek olan düşmanın, kaçtığı bölgelerde savunma gücü kalmaz.

Atatürk böylece Conkbayırı'nı dolayısıyla İstanbul'u, şehameti ile askeri dehası ile olmazı olur ederek bir kere daha kurtarır. Sağ göğsünden bir şarapnel parçası ile vurulması ve cep saati sayesinde kurtulması bugünkü muharebede olur.

Beşinci kurtarışı, 21 Ağustostaki İkinci Anafartalar Zaferi ile olmuştur. İkinci Anafartalar Muharebesindeki şehametinden, yani akılla yaratılan kahramanlığından küçük bir örnek verelim:

Düşman 21 Ağustos günü altı tümenle (yaklaşık 70 bin kişi) Anafartalar Ovası'nda taarruza başlar. Bizim, bunun karşısında iki tümenimiz (yaklaşık 18 bin kişi) vardır. Düşman donanmasının yoğun ateşi altında, bu kuvvetlerle bu büyük taarruzu durdurmak mümkün değildir. Bir tümenimiz de oldukça geridedir. Yetiştirmesi çok geç olacaktır. Yetişene kadar düşman cepheyi yarabilir. İşte böyle çok kritik bir durum yaşanır. Bu tümenin gelişine kadar olan zamanın kazanılması gerekmektedir. Burada askeri deha kendini gösterir. Elde bir süvari alayı vardır. Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal, bu alayı savunan kuvvetlerimizin üzerinden aşırarak taarruz için ilerlemekte olan düşmanın üzerine saldırır. Sonunda gerekli olan zaman kazanılır. Kuvvetlerimiz cepheye yetişir.

Bu uygulama bir yaratıcılık örneğidir, bir buluştur, akılla yaratılan kahramanlıktır. Kurallarla, kalıplarla kendini bağlamamış bir beynin ürünüdür. Askeri tarihte bir süvari kıtasının, kendisinden mislilerce büyük, taarruz eden bir düşmanın üzerine atılması ya görülmemiştir ya da çok nadirdir. Çünkü bu şekildeki bir saldırının ötesi yoktur, ölüme kucak açmadır, süvarilerin kendilerini feda etmeleridir. Anafartalar'da da öyle olmuştur. Karşılığında da üç-dört misli büyüklükteki düşman yenilmiştir. Sonucunda İkinci Anafartalar Zaferi kazanılmış, İstanbul beşinci kez kurtarılmış, düşmanın zafer ümidi söndürülmüştür.

Beş kritik örnekle ebedi Başkomutanımızın, ölümsüz yüce önderimizin Çanakkale Zaferi'ndeki payını ortaya koymaya çalıştık. Tekrar ifade ediyoruz. Zaferdeki payı, yeri bu kadar değildir. Bu kadarı bile gösteriyor ki Çanakkale Zaferi'nin mimarı, kilit adamı Albay Mustafa Kemal'dir. Orada bulunması da Türk milleti için bir şans olmuştur.

Yüce Atatürk vatanı kurtarmamış, bağımsızlığımızı kazandırmamış, yeni çağdaş bir Türk Devleti kurmamış, insanın insan gibi yaşamasını sağlayan bir sosyal düzen getirmemiş, Türk'ü ümmetten millete çevirmemiş, kadınları insan yapmamış, fikir özgürlüğünü, serbest girişim özgürlüğünü getirmemiş, yaşama standardımızı yükseltmemiş, beyinlerimizi, aile hayatımızı, sosyal, ekonomik ve siyasi hayatımızı çağdaşlaştırmamış olsaydı bile bu büyük zaferdeki payı onu ölümsüz kılmaya, onun milli kahraman olarak yaşamasına yeterdi. Yeter ki bu duruma bakanlar Türk olsun, kaderini Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlamış olsun ve biraz da insan olsun. Biraz insan olduğu takdirde bu hakkı teslim etmemek mümkün değildir. İnsanlık yönü olan düşmanları dahi bu büyük insanı Çanakkale Muharebeleri'nde yaptıklarından dolayı takdir etmişler ve övmüşlerdir.

MUSTAFA KEMAL'İN MİLLİ KAHRAMANLIĞI'NIN VE ÇANAKKALE MUHAREBELERİ'NİN TÜRK KURTULUŞ SAVAŞINA ETKİLERİ

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'nda Türk ordusunun çarpıştığı 11 cephe-den biri olan Çanakkale Cephesi, süre itibarıyla en kısası olmasına rağmen Türk'e etkileri, kazandırdıkları itibarıyla en önemlisidir.

Çanakkale'yi 500 bin civarında asker fiilen yaşamış, 500 bin aile de Çanakkale'de yaşananlardan, ruhundan, sosyolojik sonuçlarından doğrudan etkilenmiştir.

Alay ve daha üst seviyede 199 komutan, daha alt kademelerdeki binlerce subay (Eylül 1915'te subay mevcudu 5287 + 1633 subay zayıyatı = 6920 subay¹¹) Çanakkale Zaferi'nin doğurduğu özgüven-den, kaynaşmadan etkilenmiş ve vatani için vatanından başka her şeyini feda edebilme duyguları pekişmiştir. Milli bilinçleri kuvvetlenmiştir.

---

¹¹ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi V.nci cilt 3.ncü kitap Çanakkale Cephesi Harekatı, Gnkur. Basımevi, Ankara-1980, Çizelge 3 ve 4.

SAVAŞ / MUHAREBE PSİKOLOJİSİ

Savaş, milli bir amaç için yapılır. Savaşa katılanlar bu amacı gaye birliği haline getirirler. Oluşan gaye birliği, büyük bir kitleyi, tek bir bedene dönüştürür. Bu noktada tek birey kendini büyük beden bir uzvu olarak görür, kendini siler, her şey büyük beden içindir, büyük beden gerçekleştirmeye mücadelesi verdiği amaç içindir. Bunun için kendini feda bir görevdir. Bu algılamaya ise bireyleri yoldaş yapar, kaynaşma, dayanışma sağlar. Bireyleri, “kendini kurtar”dan kurtarır, bencillikten “bizcillığe” benistanda yaşamaktan bizistanda yaşamaya taşır.

Aynı savaşta yer almak, aynı cephede omuz omuza savaşmak, her seviyedeki asker için, mezara kadar devam eden bir dostluk, bağlılık yaratır. Bu bağ sonraki yıllarda birisinin Milli Mücadele gibi bir mücadele içine girmesi, diğerinin de onu yalnız bırakmamasını, yanında yer almasını doğurur, doğurmuştur.

Muharebe, dövüşme ve konuşma sanatıdır. Konuşma; etkili emir vermeyi; doğru, yaşanılan ve yaşanılacak durumu aktaran rapor sunmayı ve ruh ve dimağlara hitap eden hitabeti içerir. Dövüşme ise ölmeden öldürmek, ölmelerini önleyerek öldürmelerini sağlamaktır.

Muharebede, dövüşme ve konuşma sanatını ustalıkla uygulayana, dövüşenler güven ve saygı duyarlar, gönülden, ölümüne bağlanırlar. Bağlandıkları kişi/kişiler, ileride Milli Mücadele gibi bir mücadeleye atıldığında, bir bakıma muhakemesiz peşine takılırlar, takılmışlardır. “O kişi bu işi yapıyorsa, doğrusunu yapıyordur” derler, demişlerdir.

ZAFERİN SOSYOLOJİK SONUÇLARI VE KURTULUŞ SAVAŞINA ETKİLERİ

Çanakkale Zaferi, bizi “biz yapamayız” kompleksinden kurtardı, “biz yaparız” özgüvenini kazandı. İşte bu özgüven, “Çılgın Türkleri” yarattı. Hesap, kitapla açıklaması olmayan Kurtuluş Savaşı’na kalkışmamızı sağladı. Bu kalkışma da, tarihten silinmek istenen Türk’ü ve Türkiye’yi kurtardı.

Çanakkale Muharebeleri, devletin elde kalan toprakların bütünlüğünü sağlamak için takip ettiği ümmetçilik politikasının gerçekçi olmadığını gösterdi. Bize Türklüğümüzü hissettirdi. Milli bilinç kazandırdı. Dünya Savaşı’nın sonraki yıllarına ve Kurtuluş Savaşına yön veren milli bir politikanın uygulanmasını sağladı.

Çanakkale Muharebeleri, beklenen kurtarıcıyı, milli kahramanı ortaya çıkardı. Mustafa Kemal’in bir lider olarak doğmasını sağladı. Varlığımızı devam ettirecek olan Kurtuluş Savaşı’nın önünü açtı, millete liderini tanıttı.

ÇANAKKALE MUHAREBELERİ KOMUTA KADROSUNUN KURTULUŞ SAVAŞINA ETKİLERİ

Kurtuluş Savaşı’na katılan komutanların büyük çoğunluğu ve önemli görevleri üstlenenler Çanakkale Muharebeleri’nde savaşmışlardır.

Her şeyden önce Kurtuluş Savaşı’nın Başkomutanı Çanakkale’den çıkmıştır. Genelkurmay Başkanı, 2nci Ordu Komutanı, Doğu Cephesi Komutanı, 2 Elcezire Cephesi Komutanı, Batı Anadolu’nun Kuvayı Milliye Umum Komutanı, 11 Kolordu Komutanı, 22 Tümen Komutanı 3 Tugay Komutanı olmak üzere 42 üst düzey komutan Çanakkale’den çıkmıştır. Kurtuluş Savaşı’nın

üst düzey komuta kadrosunu, bir bakıma Çanakkale Muharebeleri hazırlamıştır denebilir.

Çanakkale Muharebeleri Komuta kadrosunun Kurtuluş Savaşı'na etkisi sadece nicelik yönünden değildir. Nitelik yönünden daha büyük etkileri olmuştur.

Çanakkale beklenen milli kahramanı ortaya çıkarır. Bu milli kahraman Anadolu'da işgaller üzerine başlamış olan bölgesel ve yerel direniş hareketlerini Milli Mücadele'ye dönüştürmek için öne çıkınca, pek çokları özellikle önemli kişiler, O'nun ordudan ayrılmış, makamı, rütbesi, yetkisi olmayan bir sıradan kişi olduğuna, hakkında tutuklama kararı bulunmasına aldırmaz. Yanında yer alır. Bu güven ve bağlılık ortamını doğuran Çanakkale'dir. Çanakkale'de Mustafa Kemal hakkında oluşan kanaattir. Bu toplumsal kanı, Kurtuluş Savaşı'na yol vermiştir.

Askerlikte kıdem ve rütbe önemlidir ve belirleyicidir. Ancak Kurtuluş Savaşı'nın üst düzey komuta kadrosunun durumuna baktığımızda farklı bir tablo görülmektedir. Üç örnek verelim. Cevat Çobanlı, 1891 Harp Okulu çıkışlıdır, Mustafa Kemal'den 11 yıl önce subay olmuştur. İstanbul'da Genelkurmay Başkanlığı ve Harbiye Nazırlığı yapmıştır. Ferik'tir (Tümgeneral). Yakup Şevki Sübaşı, 1896 Harp Okulu çıkışlıdır, Mustafa Kemal'den 6 yıl kıdemlidir ve Mirliva'dır. Fevzi Çakmak, 1896 Harp Okulu çıkışlıdır, İstanbul'da Genelkurmay Başkanlığı ve Harbiye Nazırlığı yapmıştır ve Feriktir. Böyle olmasına rağmen bu komutanlar ne kıdemlerinin ne de rütbelerinin ileriliğini hiç sorun etmeden kendilerinden kıdem ve rütbece küçük ve de ordudan ayrılmış Mustafa Kemal'in emrine girdiler. Bu yüce davranış Kurtuluş Savaşı'nın kadrosunu güçlendirdi. Bu davranışı doğuran da Çanakkale Muharebeleridir, Çanakkale'de Mustafa Kemal hakkında oluşan saygınlık ve güvendir.

Askerlikte asker komutanından emir alır, komutanın üstündekilerden emir verildiğinde komutanına haber verir ve kanunlara uygun emri yerine getirir. Sivas Kongresi'nin toplandığı günlerde, kongre'yi basıp, dağıtmak amaçlı, Damat Ferit Hükümeti ile İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin ortaklaşa düzenledikleri, aynı zamanda insanımızı birbirine kırdırtmayı öngören "Ali Galip Olayı" düzenlenir. Elazığ Valisi yapılan Ali Galip, silahlı bir grupla Sivas'ı basacaktır. Sivas'ta bunları durduracak kuvvet yoktur. Durum tehlikelidir. Milli Mücadele'nin doğum sürecinde boğulması söz konusudur. Mustafa Kemal ise görevinden alınmış, ordudan ayrılmış, hiçbir yetkisi olmayan bir sivildir. Ayrıca olayın başında da devletin Elazığ valisi bulunmaktadır. Kongrenin selameti bakımından Olay'ın Sivas'a gelmeden sonlandırılması gerekmektedir. Bu işi de ancak asker yapabilecektir. İşte bu kritik durumda bazı subaylar, Mustafa Kemal'in isteğini emir kabul ederler, Ali Galip'in üzerine yürürler, kuvvetini kaçıırırlar, dağıtırlar. Bunların başında daima saygı ve şükranla anılması gereken Elazığ'daki 15. Alay Komutanı Bnb. İlyas Bey¹² gelmektedir. Atatürk, Nutuk'da bu olayı ayrıntılı şekilde anlatır. Bnb. İlyas'ın ve diğer 2-3 subayın hiçbir yetkisi olmayan ve hatta hakkında tutuklama kararı çıkartılmış eski bir askerinin isteğini emir kabul etmelerini ve devletin valisinin üzerine yürümelerini neye bağlamak gerekir? Mustafa Kemal'in Çanakkale'de kazandığı haklı üne, kendisine duyulan saygı ve güvene. İşte bu güven duygusu, Sivas Kongresi'nin tamamlanmasını ve Kongre'dekilerin hayatta kalmasını sağlamış, Milli Mücadele'nin önünü açmıştır.

¹² Bnb. İlyas (Tümg. İlyas Zeki AYDEMİR), Çanakkale'de Anafartalar Gr.K. M. Kemal'in emrinde 8nci Tümeinde Bölük Komutanı olarak savaşmıştır. Atatürk'e bağlılığı, yetkisi olmamasına rağmen ricasını emir kabul edip devletin valisinin üzerine yürütmesi, kendi sonunu düşünmemesi buradan gelmektedir.

İsmet İnönü, Anıları'nda, Mustafa Kemal'in Çanakkale'de yaptıklarından dolayı "dokunulmazlık" kazandığı tespitini daha önce vermiştik. Tekrarlayalım:

*"...Çanakkale'de ilk günden itibaren üzerinde toplanmış şerefler ve ümitler, Atatürk'ü dokunulmaz hale getirmiştir."*¹³

Bunun sadece iki örneğini aktaralım.

Harbiye Nazırlığının, Mustafa Kemal'in tutuklanarak İstanbul'a gönderilmesine yönelik emrine, Kazım Karabekir 1 Ağustos 1919'da verdiği yanıtta:

*"... Hal ve hareketlerinde vatani ve milli menfaatlere aykırı bir şey olmayan bir zatın tutuklanmasına bir kanuni sebep olmayacağını ve yukarıda arz ettiğim durum dolayısıyla halk ve ordu nazarında da iyi bir hareket olarak telakki edilmeyeceği cihetle Mustafa Kemal Paşa'nın tutuklanmasına hal ve vaziyetin asla müsait olmadığını arz eylerim".*¹⁴

Damat Ferit Hükümeti, Mustafa Kemal'i Erzurum'da tutuklatıramayınca, bu kez Sivas Valisine yüklenir, peş peşe emir gönderir. Vali Reşit Paşa 20 Ağustos 1919'da, Dâhiliye Nazırı'na verdiği yanıtta şöyle der:

*"...Mustafa Kemal ve Rauf Beylerin yakalanmaları ve Kongre'nin (Sivas) açılışını men için girişimlerde bulunmanın imkânsız derecede müşkül ve zamansız olduğuna inanıyorum."*¹⁵

Reşit Paşa'nın 10 Eylül 1919'da, Sivas Kongresi'nin devam ettiği günlerde verdiği yanıt ise çok daha durumu açıklayıcı, Mustafa Kemal'in dokunulmazlığını kabul edici niteliktedir:

¹³ İsmet İnönü, Hatıralar, 1. Kitap, Bilgi Yayınevi, 1985, s.149.

¹⁴ Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, Türkiye Yayınevi, 1969, s.97.

¹⁵ Reşit Paşa, Reşit Paşa'nın Hatıraları, Yayınlayan Cevdet R. Yularkıran, Ahmet Halit Kitapevi, 1939, s.97.

“... Verdiğiniz emir, Ali Galip Bey'in üzerine aldığı vazife doğrusu şaşkınlık ve hayretime sebep oldu... Maksudunuz Mustafa Kemal Paşa'yı... tutmak ve Kongreyi dağıtmak ise, buna imkan olmadığını evvelce arz etmiştim”.¹⁶

İngilizlerin, Mondros Ateşkesi'nden sonra İstanbul'da ilk yaptıkları iş; Mondros maddelerinin uygulanmasına direnenleri, Dünya Savaşı'nda yaşadıklarından dolayı hesaplaşmak istediklerini ve yapacaklarına karşı direnme potansiyeli olanları, halkın direnişe geçmesine önyak olabilecekleri tutuklamak, Bekirağa Bölüğüne hapsedmek ve arkasından Malta'ya sürmek olmuştur. Pek çok asker, sivil devlet adamı ve ileri gelen kişiler, bu haksız muameleye maruz kalmıştı. Ancak Mustafa Kemal tutuklanmamıştı. Acaba neden? Mustafa Kemal tutuklananların genel özelliklerini taşıyor muydu? Taşıyordu. Sadece İttihatçılarla birlikte görülüyordu. Fakat Çanakkale'de İngiliz planlarını alt üst eden, yenilgilerine sebep olan komutandı. Sina-Filistin-Suriye cephesinde İngilizleri Halep kuzeyinde durduran, daha kuzeye ilerlemelerini önleyen komutandı. Mondros'tan sonra ise İngilizlerin İskenderun'a çıkmalarına, hükümetin emrine rağmen direnen komutandı. Oysa Mustafa Kemal'in yaptıklarının onda birini yapmış olan komutanlar tutuklanmıştı. Yakup Şevki Sübaşı, Ali İhsan Sabis, Mürsel Bakü gibi.

Bu durumda Mustafa Kemal'in tutuklanmamasını neye bağlamak gerekir? Akla en yakın yaklaşım, Çanakkale'de kazandığı dokunulmazlık, halk ve ordu katında kendisine duyulan saygı, güven ve Çanakkale'den milli kahraman olarak çıkışıdır. Böyle bir kişinin tutuklanmasının doğuracağı büyük tepkidir. Çünkü İngilizler Anafartalar Kahramanı'nı liste dışında tutmamışlar, kara listelerine almışlar, hem de 28 Şubat 1919'da.¹⁷ Fakat İstanbul'daki İngiliz

¹⁶ a.g.e. s. 142; Kemal Atarürk, Nutuk, C.III. Vesikalar, Milli Eğitim Basımevi, 1970, s.965, 966

¹⁷ Bilal N. Şimşir, Atatürk Dönemi-İncelemeler-,Atatürk Araştırma Merkezi, 2006, s.7.

yetkilisi General Miln, listelerde yer almasına rağmen Mustafa Kemal'i tutuklatmamış, tutuklatamamıştır.

Mustafa Kemal'in Çanakkale'de kazandığı bu dokunulmazlık, Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasını, Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu Türklüğünün tarihten silinmesini önlemiş ve yaşayacak bir vatan kazandırmıştır.

Mustafa Kemal, Milli Mücadele'ye iki şeye dayanarak atıldığını belirtir:

*“Ben 1919 senesinde Samsun'a çıktığım gün elimde, maddi hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk milletinin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran, yüksek ve manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım.”*¹⁸

Mustafa Kemal'in Türk milletine güveni, “bu millet bu mücadeleyi yapar” kanısına ulaşması, büyük ölçüde Çanakkale Muharebeleri'nde perçinlenmiştir. Türk insanının vatani için vatanından başka her şeyini feda edebildiğini, canını muhakemesiz verebildiğini Çanakkale'de yaşayarak görmüştür. Ayrıca kendisini Çanakkale'de kanıtlamış, nelere muktedir olduğunu bu savaş alanında görmüş ve göstermiştir. Bu da kendisine olan güvenini pekiştirmiştir. İşte bu iki güven duygusu ve ortamı, Çanakkale'de doğmuş, Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı'na atılmasını ve dolayısıyla Savaş'ın yapılmasını sağlamıştır.

SONUÇ

Türk ulusu milli varlığının kurtarılmasını Mustafa Kemal'e, Mustafa Kemal'i kazanmasını da Çanakkale Muharebelerine borçludur.

Kurtuluş Savaşı, Çanakkale Muharebeleri sayesinde yapılmış ve kazanılmıştır.

¹⁸ Prof. Dr. Afet İnan, Atatürk'ten Hatıralar, TTK., 1950, s. 112.

MUSTAFA KEMAL'İ DOĞDUĞU

YERDE BOĞMA AMAÇLI UYDURMALAR¹⁹

ĐANAKKALE ZAFERİ'NİN BUGÜNKÜ DURUMU VE UYDURMA TARİHĐİLİK

Bir zaferin geğmiş hali, şimdiki hali diye bir durum tarihte rastlanılmayan bir durumdur ama maalesef biz bugün böyle bir durumla karşı karşıyayız.

Đanakkale, gerek Boğaz muharebesi, gerekse kara muharebeleri yönüyle bizim açımızdan kesin bir zaferdir. Çünkü bu muharebeleri açan taraf, iradelerini bize kabul ettirememiş ve yenilgiyi kabul ederek minderden çekilmiştir. Ve kara muharebelerinin zaferimizle sonuçlanmasında da yüce Atatürk'ün büyük payı ve rolü vardır.

Durum böyleyken bugün, hem Đanakkale'nin zafer olup olmadığı konusunda hem de Mustafa Kemal'in zaferdeki rolü konusunda yalanlar, uydurmalar yaygınlaşmaktadır.

Uydurmalarda, ki buna “alternatif tarih” diyorlar, iki akım görülüyor.

Birincisi kendisini Türk hissetmeyenler, Türkiye'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünden rahatsız olanlar, bunun için

---

¹⁹ Bu bölüm, “İ. GÖRGÜLÜ, Đanakkale İlk Günde Biterdi, Bilgi yayınevi, 2008” kitabından uyarlanarak ve kısaltılarak hazırlanmıştır.

Atatürk'ü doğduğu yerde boğmak isteyenler, bunlar Çanakkale'yi hiçbir şekilde zafer olarak kabul etmiyorlar ve yüce Atatürk'ün rolünün çok abartılı olduğunu, sonradan üzerine fatura edildiğini ileri sürüyorlar.

İkinci akım ise kendilerini millet değil ümmet olarak görenler, demokratik ve laik düzen yerine şeriat düzenini getirmek isteyenler. Bunlar, Çanakkale'yi bir zafer olarak kabul ediyorlar. Hatta bu konuda çok daha ileri gidip Çanakkale Zaferi'nin İstiklal Savaşı sonucundan daha büyük, daha şanlı, şerefli olduğunu ileri sürüyorlar. Ancak Mustafa Kemal faktörünü içlerine sindiremiyorlar. Mustafa Kemal'siz bir Çanakkale yaratmak için hayal güçlerini sonuna kadar zorluyorlar ve tamamen uydurma, belgelerle, anılarla örtüşmeyen yeni bir Çanakkale tarihi ileri sürüyorlar.

Bu uydurmalardan birkaç örnek vereceğim ama önce uydurma tarihçiliğin ulaştığı boyut konusunda biraz duracağım. Çünkü bu konu doğrudan milli güvenliğimizle ilgilidir. Geleceğimizle, bir bütün halinde kalıp kalmamamızla, Türk ulusu ortak kimliğiyle geleceğimizin güvenceye alınmasıyla veya bölünmeyle doğrudan ilişkilidir.

Tarih toplumunun milli hafızasıdır. Kişisel hafızasını kaybeden birey öncelikle kimliğini kaybeder. Kimdir, kimlendendir, nereden gelmiştir, nereye gitmektedir, ne yapmaktadır, ne yapacaktır, çevresi ve çevresi ile ilişkisi nasıldır ve buna benzer sorular o kişi için yanıtıdır. Dolayısıyla böyle bir kişi zavallıdır ve istenilen yöne kolaylıkla çekilebilir.

Aynı durum bir toplum için de söz konusudur. Milli hafızasını, yani tarihini kaybederse, tarihinin gerçekleri yansıtmadığını, tarihinde kahraman bildiklerinin hain, hain bildiklerinin kahraman oldukları anlayışına gelirse en azından bu kesim için milli kimlik

sorunu başlar. Ulusuna yönelik mensubiyet duygusunu kaybeder, milli kültürünü kaybeder, milli birlik anlayışından uzaklaşır, kendisi gibi olanlarla birlikteliği tercih eder. Bu da milleti böler, birbirine hasım zıt kutuplar oluşturur.

Sosyal bilimlerde bir kural vardır:

Bir güruhu, topluluğu bir millet haline getirmek isterseniz onlara ortak bir tarih verin. Bir milleti de grup haline getirmek isterseniz tarihiyle bağını kesin.

Yani tarih, kişileri millet halinde birbirine bağlayan harçtır, tutkaldır. İşte bugün bu harcı bozmaya, tahrir etmeye çalışıyorlar.

Bu arada zihinlerden şöyle bir düşünce geçebilir: “İt ürür, kerwan yürür.” Bu durumu fazla büyütmemek gerekir.

Aynı görüşte olmadığımı izninizle ifade edeyim. Çünkü uydurma tarihle yetiştirilmiş gençlerle karşı karşıyayım. Ve bu konudaki yayınları imkân ölçüsünde takip etmeye çalışıyorum. Ve diyorum ki Türkiye’de uydurma tarihle yetiştirilmiş milyonlarca kişi var ve bu iş için kullanılan önemli sayıda kitap, ansiklopedi, dergi, radyo ve televizyon var.

Konunun ciddiyetini vurgulayabilmek için bir açık oturumdan örnek sunayım:

*Kanal 7*de, 30 Kasım 1996 günü yayımlanan “Genç Oturum” adlı programda, uydurma tarih okudukları ve bunu gerçek sandıkları anlaşılan çoğu imam-hatip liseli olan gençler, tarih kitaplarımız hakkında genel olarak şu görüşleri ileri sürerler:

“Tarih kitapları, resmi ideolojiye göre yazılmıştır. Objektif değildir. Bu kitaplar yeniden yazılsın. Belgeler tahrif edilmiş. Gerçek tarihi bilmiyoruz. Güvendiğimiz yazarların kitapları ile bunlar arasında fark var.”

Aynı programda, bir imam-hatip lisesinde öğretmen olduğunu söyleyen C. Y. isimli kişi de güvendikleri kitapları şöyle belirtir:

*“Resmi ideoloji dışında yazılmış, ‘Yalan Söyleyen Tarih Utansın’ gibi tarih kitaplarımız var. Bunlar bizim tek tesellimiz ve müracaat kaynağımız. Elhamdulillah bunların sayısı da son zamanlarda bir hayli arttı.”*²⁰

Basından da bir örnek sunmak istiyorum:

Güneydoğu’daki bir tarikat yurdunda kalan ve bir vakfa bağlı dershanede eğitim gören F.T.’nin gazeteye yansıyan açıklaması özetle:

*“Tarih üzerinde çok duruyorlar. Cumhuriyet tarihini okutuyorlar ama bu arada da Atatürk’ün İngilizlerle işbirliği yaptığını hatırlatıyorlar... Bahçede Atatürk büstü var. Herkes dershaneye girerken büste tükürüp geçiyor... Ben de tükürdüm. Telkin etmişlerdi, beynimizi yıkamışlardı. Küçüktüm çünkü. Ama halamın oğlu bana Atatürk’ü anlattı üniversiteyi kazandıktan sonra. Düşündüm, bana hep yalan şeyler öğretilmiş.”*²¹

Görüldüğü gibi Türkiye’de bir kesim uydurma tarihle eğitmekte ve bunların sayısı zincirleme artmaktadır.

ÇANAKKALE ZAFERİ ÜZERİNE UYDURMALAR

Önce Çanakkale’yi zafer olarak görmeyenlerden örnekler:

“Her yıl kutladığımız Çanakkale Zaferi, aslında ‘Çanakkale Yası’ olarak anımsandığı zaman düzelebilir optik hata. Çünkü 250 bin kişi

²⁰ Turgut Özakman, *Vahidettin, M. Kemal ve Milli Mücadele*, Bilgi Yayınevi, 1997, s.742.

²¹ “Tarikatçıların Örgütlenme Modeli”, *Cumhuriyet* gazetesi, 23 Haziran 1996.

*öldükten sonra İstanbul yine işgal edildi. Böyle ters sonuçlu zafer nerede görülmüştür? Adına Çanakkale Zaferi dediğimiz şey, zafer filan değildir.*²²

*“Çanakkale savaşını 250 gün içinde 250 bin kişi öldürmeyi de müttefik bir başarıymış gibi gösterirsiniz. Çanakkale savaşının aslında bir yas günü olması gerekir...”*²³

Kısaca yanıt verelim. Önce maddi hatasını düzeltelim. Onun ölen dediklerine biz şehit diyoruz ve Çanakkale’de şehit sayımız 250 bin değil, 57 bindir. 250 bin, toplam zayıtımızdır. Bu da şehit, yaralı, esir, kayıp, hasta ve hastalıktan ölümleri kapsar.

“Çanakkale Zaferine rağmen İstanbul yine işgal edildi” demek, harp ve muharebe kavramları ile tarihi bilmemek demektir. İstanbul, Çanakkale Zaferi’nden yaklaşık 3 yıl sonra, savaşı kaybetmemiz üzerine imzaladığımız Mondros Antlaşması sonrası işgal edilmiştir. Çanakkale Zaferi ile ilgisi yoktur. Çanakkale, savaş içerisinde bir cephedir ve buradaki muharebeleri biz kazanmışızdır.

Zafer konusunda ise yenilen İngiliz ve Fransızlar bile yenilgilerini kabul ederler, kaynaklarında Türklerin zaferinden söz ederler. Müttefikimiz Almanlar ise Çanakkale’yi bir zafer olarak yazarlar ve bu zafere ortak çıkmakla kalmazlar, sahiplenirler, “Zafer bizimdir” derler. (Bu iddiaları *Çanakkale Zaferi Üzerine Alman İddiaları* isimli bir çalışmamda yanıtladım.)

Osmanlı Devleti’ne gelince, zafer olup olmadığı konusunda hiç kuşku duyulmamış, tartışma olmamıştır. Bunu nereden çıkarıyoruz? Çünkü Osmanlı Devleti, Çanakkale Zaferi’ni savaş içerisinde törenlerle kutlamaya başlamış ve milli bir gün olarak kabul etmiştir. Benim tespitime göre ilk kutlanması 18 Mart 1918’dir.²⁴

²² Çetin Altan, *Aktüel*, sa. 36, 18 Mart 1992.

²³ Çetin Altan, *Yeni Yüzyıl*, 8 Temmuz 1996.

²⁴ Org. İzzettin Çalışlar, *On Yıllık Savaşın Günlüğü*, Yay. Haz.: İsmet Görgü-

Yani bu zaferin kutlanması Cumhuriyet döneminde başlamamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Osmanlı Devleti'nden devraldığı ve sürdürdüğü sadece bir tek milli gün vardır, o da 18 Mart Çanakkale Zaferi'ni Anma Günü'dür.

Bütün bunlar ortadayken, beş devlet bunu kabul etmişken, Çanakkale'yi bir zafer olarak görmede kuşukular yaratmak, aklın değil bir kastın işaretidir.

Çanakkale Zaferi'ne bakış açısına, diğer akımdan da örnekler verelim:

“Çanakkale muharebeleri, (...) elde edilen başarı bakımından Milli Mücadele'yle karşılaştırılamayacak kadar büyük şerefe ha'izdir.”²⁵

Buradaki kasıt açıktır: ruh ve dimağlardan Mustafa Kemal faktörünü silmektir. Milli Mücadele'yi başarıya götüren, kazanmamızla sonuçlandıran O'dur. O'nu küçültmek için Milli Mücadele'yi küçültme yoluna gidiyorlar. Oysa Milli Mücadele bir savaştır, Çanakkale ise Dünya Savaşı'nda bir cephedeki muharebelerdir. Kazanılmış bir savaşın sonuçları ile kazanılmış bir muharebenin sonuçları hiçbir şekilde karşılaştırılmaz. Çanakkale'de önemli bir zafer kazandık ama Milli Mücadele ile Birinci Dünya Savaşı'nın galip devletlerini tek başımıza yenerek işgal edilmiş vatanımızı kurtardık, sömürge olmaktan kurtulduk, bağımsızlığımızı kazandık, Türkleri tarih sahnesinden silmek isteyenlerin heveslerini kursaklarında bıraktık. Bir ulus için bundan daha büyük başarı olamaz. Ama gelin görün ki bu kesim, niyetlerine ulaşmada engel olarak gördükleri Mustafa Kemal faktörünü silebilmek için her türlü yalana, iftiraya başvuruyorlar.

---

²⁵ İü, İzzettin Çalışlar, Yapı Kredi yayını, 1997, s.277.
Kadir Mısıroğlu, *Lozan, Zafer mi? Hezimet mi?*, 1. C., s.293; Turgut Özakman, *Vahidettin, M. Kemal ve Milli Mücadele*, s.115.

*“Yürüyün, saldırın aslanlarım, evliyalar bizimle beraber, hiç endişe etmeyin...”*²⁶

Çanakkale’de zaferin kazanılmasını inanç motifi açıklamak artık moda haline geldi. Düşman askerleri, Türk askerlerinin arasında ak sakallı, cübbeli, yeşil sarıklılar görüyormuş. Asıl korktukları bunlarmış. Onlar yüzünden yenilmişler. Hz. Muhammed cephe-deymiş, Türk askeri ile berabermiş ve hatta Allah cephe-deymiş, Türk askerini zafere ulaştırmış. Bir bulut geliyormuş, düşman birliğini alıp götürüyormuş...

Savaş alanında rehberlik yapanların bazıları bu mantıkla olayları anlatıyorlar, Çanakkale’yi böyle öğretiyorlar. Kolayca anlaşılacağı gibi sadece rehberler değil, Türk insanını ulus olmaktan çıkarıp ümmete dönüştürmeyi amaçlayan ve kendisi ümmet olmuşlarca her ortamda bunlar aşılanıyor.

Esas yanıtımızı vermeden önce bir konuyu açıklığa kavuşturalım. İnanç, bir gayeye inanmışlık, kişinin inandığı gayesi uğruna kendisini silmesini ve gerektiğinde hayatını feda edebilmesini sağlar. Kişiye güç verir. Vatan uğruna ölmesi ile cennetlik olacağı kabulü, ölümden korkmamasını, cesurca savaşmasını sağlar, ölümlü göze almış bir asker olarak muharebeye girer. Mustafa Kemal, Bomba Sırtı Olayı’nı anlatırken aynı konunun altını çizerek ve der ki:

“Karşı siperler arasında mesafe sekiz metre, yani ölüm muhakkak, muhakkak... Birinci siperdekiler, hiçbiri kurtulmamacasına tümüyle düşüyor; ikincidekiler onların yerine gidiyor. Fakat ne kadar imrenilecek bir itidal ve tevekkülle biliyor musunuz! Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, en ufak bir tereddüt bile göstermiyor, sarsılmak yok! Okumak bilenler ellerinde Kuran-ı Kerim, cennete girmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler kelime-i şahadet çekerek yürü-

²⁶ Kanal 7’de yayımlanan Çanakkale ile ilgili çizgi filminden.

yorlar.... *Emin olmalısınız ki Çanakkale Muharebesi'ni kazandıran, bu yüksek ruhtur.*"²⁷

İnanç, gayeye inanmışlık Atatürk'ün ifade ettiği yüksek ruhu kazandırır, kişiyi gözüpek, ölümden yılmayan yapar. Ancak bu duruma erişmekle iş bitmez, asıl iş ondan sonra başlar, yani askerin savaşmayı bilmesi, savaşabilmesi ve savaşçı olması gerekir. Savaşçı olması için eğitilmesi gerekir. Çünkü zafer savaşılarak, ölmeden öldürmekle kazanılır. Zafer, askerin süngüsünün ucundadır.

Bir savaşta inanç, asker, zafer ilişkisi böyle iken Çanakkale Zaferi'ni evliyalara fatura etmek, savaşa katılmış 500.000 Türk'e haksızlık, saygısızlık, hakarettir ve dini saptırmaktır.

Çanakkale Zaferi evliyalardan sayesinde kazanıldıysa neden 500.000 asker kullanmak zorunda kalındı? Neden 57.000 şehit, 100.000 yaralı verildi ve neden 8,5 ay sürdü? Bunlara yanıt var mı?

Ayrıca Çanakkale'de zaferi sağlayan evliyalardan, 1,5 yıl önce biz Balkan felaketini yaşarken, dünyaya rezil olurken neredeydiler? Haydi o biraz geçmişte kalmış diyelim. Çanakkale'nin başlangıcından 3,5 ay önce yaşadığımız Sarıkamış felaketinde neredeydiler? Çanakkale Zaferi'nden sonra, 2 milyon km² olan toprağımızın 1.2 milyon km²'si kaybedilirken, koca koca ülkeler elden çıkarken neredeydiler? Savaştan sonra elde kalan Anadolumuz altı devlet tarafından işgale uğrarken neredeydiler? Yanıt var mı? Lütfen Allah'ın verdiği aklı biraz kullanalım.

"Allah ve peygamber de cephe'deydi" diyorlar. Bu cahiller, "Çanakkale'den Mustafa Kemal'i sileceğiz" derken, "Mustafa Kemal'in doğduğu yer Çanakkale'dir, o halde onu doğduğu yerde yok edelim" derken Allah'ı aşağılıyorlar. Yaptıklarının farkında değiller veya bu gafille-

²⁷ Mustafa Kemal, *Anafartalar Muharebatı'na Ait Tarihçe*, Yay. Haz.: Uluğ İğdemir, TTK Yayını, Ankara, 1990, s.XXXV.

rin Allah'ı ayrı. Eğer Müslümanların Allah'ı orada olsaydı, aslında bu da çok yanlış bir ifade, biz doğrusunu söyleyelim, Çanakkale Savaşı'na el atmış olsaydı, savaş ne 8,5 ay, ne 8,5 hafta, ne 8,5 gün, ne 8,5 saat, ne de 8,5 dakika sürerdi. Başlaması ile hatta başlamadan önce biterdi. Biz de yüz binlerce asker kullanıp binlerce şehit ve yaralı vermezdik.

İnancın zaferdeki payını yadsımayan Atatürk, zaferi evliyalara fatura edenlere şu yanıtı vermiştir.

“Yurt toprağını karış karış, kanını akıtarak ve canını vererek savaşan Mehmetçiğin hakkını ben evliyalara kaptırmam. Kimileri benim bu davranışıma, halkın inancını inciten yersiz bir davranış gözüyle bakmış olabilirler ama ben, hele yurdun savunmasında güvenilecek gücün evliyaların, yatırların maneviyatı olamayacağını hatırlatmayı artık zorunlu bulmuşumdur.”²⁸

Bu akımın kamu düzeninde neler doğurduğunu yansıtan bir anımlı aktaracağım. 14 Mart 2006 gecesi, TRT-2 televizyonunun Objektif programında Sayın Turgut Özakman ile beraber Çanakkale konusunda konuşmacı olduk. Konuşmalarımızda bu akımın sakatlığı ve Atatürk'ün zaferdeki payı üzerinde ağırlıkla durduk. Ertesi sabah, program sunucusunun TRT-2 Haber Müdürlüğü görevinden alındığını ve Objektif programının yayından kaldırıldığını öğrendik.

HURAFELERDEN ÖZEL BİR DEMET

Kültür Bakanlığı'nca yayımlanan bir kitaptan seçtiklerim (Mehmet İhsan Gençcan, Çanakkale Savaşlarından Menkıbeler, Kültür Bakanlığı Yayını, 1990)

---

²⁸ Kadri Yaman, *Yurt Müdafaasında Türk Gençliği*, 1938, s.26, 27'den aktaran: *Atatürkçülük, Birinci Kitap, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri*, Gnkur. Basımevi, Ankara, 1983, s.213.

- ~ “Bu savaşa ilahi güçlerin müdahale etmemesi düşünülemez.”
- ~ “Gaipten bir ses; Ey Cevat (Boğaz Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa), depolardaki 26 mayını denize döse”.
- ~ Yahya Çavuş, geri çekilirken, şehitler de yattıkları şekli hiç bozmadan bir karış havada, birerli kolda onu takip ederler.
- ~ Fransızlar, Beşige bölgesine 25 Nisan’da bir tümen çıkarmak istemişler, tam bu sırada bir bulut bölgeyi örtmüş, çıkaramamışlar, vazgeçmişler.
- ~ Anadolu’dan Çanakkale’ye tabur tabur, alay alay erenler ordusu gelmiş.
- ~ Yemekler kazanlarda odunsuz, dumansız, yaşlı askerlerin ayak parmaklarından çıkan alevle pişiyor. Dağıtılmasına rağmen kazandaki aş bitmiyor.
- ~ Eceabat’ta bir yaşlı kadın bir desti suyu, bir alaya dağıtıyor ve bitmiyor.
- ~ Bir yaralı subay, tedavi için Çanakkale’ye giderken, Boğaz’ı havadan uçarak geçiyor.
- ~ 6/7 Ağustos’at Suvla’ya çıkan İngilizlerin haritaları, sık sık şeklini değiştiriyor, pusulası da birden fazla kuzey gösteriyor.
- ~ Conkbayırı’nda Türk askeri göklerde kanat vurup uçmuş.
- ~ Conkbayırı’nda Mustafa Kemal’i ilahi güçler korumuş.
- ~ İngiliz Norfolk alayını bir bulut alıp götürmüş.
- ~ Er Ahmet, Alman Komutan Weber Paşa’ya şehit olmak, cennette hurilerle evlenmek için savaşa katılmak istiyorum demiş. İzin verilmiş ve şehit olmuş. Sonra Weber, Ahmet’in yanına gelmiş ve sormuş. “Kaç huri ile evlendin”. Şehidin sağ kolu kalkmış, parmakları iki işareti yapmış. Weber de korkmuş görevinden ayrılmış.

MUSTAFA KEMAL'E YÖNELİK UYDURMALAR

Şimdi de Mustafa Kemal'e yönelik uydurmalarından bir demet sunacağım. Ancak sunacaklarım, yalanların çok küçük bir bölümüdür. Bazılarını konu başlığı ile bazılarını da kendi cümleleri ile aktaracağım.

*"Mustafa Kemal Çanakkale'de komutan değil, karargâh subayı idi."*²⁹

İnsafsız bir yalan. Yüce Atatürk sadece 31 Mart Vakasında ve Balkan Savaşı'nda karargâh subaylığı yapmıştı. Sonra hep komutandır.

*"İsraf derecesinde asker kullanmış."*³⁰

Bunun yanıtını savaşa katılmış, durumu görmüş ve gördüğünü 1915'te yazmış bir subaya verdirelim:

*"Türk askerini, yalnız bu komutan, hiçbir vakit lüzumsuz yere harcamıyor. Gerek subaylar, gerek erler Arıburnu siperlerinden söz ederken Mustafa Kemal'in adını hürmetle anıyorlar."*³¹

*"Muharebenin ilk günü 25 Nisanda, kendi kararı ile yaptığı taarruzda başarılı olamamış üstelik Çanakkale cephesindeki harekâtı, İhtiyatı kullandığı için riske atmıştır."*³²

Çanakkale'de ilk başarısı ve en büyük başarılarından birisi, 25 Nisandaki Arıburnu'na çıkan düşmana kendiliğinden taarruz et-

²⁹ Abdurrahman Dilipak, *Cumhuriyete Giden Yol*, s.21; Turgut Özakman, *Vahidettin, M. Kemal ve Milli Mücadele-yalanlar, yanlışlar, yutturmacalar*, s.104.

³⁰ Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1. C., s.158; Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler 5*, s.95; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.132, 134.

³¹ H. Cemal, *Ulu Cenk*, Tercüman yayını, 1982, s.42.

³² Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1. C., s.158; *Gayri Resmî Yakın Tarih Ansiklopedisi*, 1. C., s.103, 106; Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler*, s.95; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.128, 131, 133.

mesi ve Conkbayırı'na kadar ilerlemiş düşmanı kıyıya kadar sürmesidir. Eğer bunu yapmamış ve başarılı olmamış olsaydı bırakın harekâtı riske atmayı, Conkbayırı düşecek, Çanakkale birinci gününde kaybedilecekti.

Bu uydurmaya yapanlar herhalde Türk nüfus kâğıdı taşımaktadırlar. Bunlara, İngiliz nüfus kâğıdı taşımış ve Çanakkale savaşı İngiliz resmi tarihini yazmış olan General Ogländer'e yanıt verdirtelim. Bakınız o günün düşmanı ne diyor:

“19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal'in, 25 Nisan 1915'te Arıburnu bölgesindeki durumu derhal kavramış olması ve inisiyatifini kullanarak 57. Alayla yapmış olduğu taarruz, Çanakkale Savaşı'nın sonunu tayin etmiştir. Bir tümen komutanının inisiyatifıyla giriştiği hareketler sonucu, bir savaşın ve hatta bir ulusun kaderini değiştirecek büyüklükte bir zafer kazandığı tarihte pek az görülür.”³³

“Anafartalar Grup Komutanlığına tayini mantıklı değildi.”³⁴

Senin mantığını sevsinler. Bu kafaya göre elbette mantıklı bulunmaz. Çünkü Anafartalar Grup Komutanı olduktan sonra ismi şöhret oldu ve arkasından Türk tarihinde bu tip zihniyetlerin söndürülmesini sağlayıcı bir dönem başlattı.

“Mustafa Kemal'in göğsüne çarpan şarapnel olayı, daha sonra uydurulmuştur.”³⁵

Bunlar tarih katilleridir. Mustafa Kemal ve yaveri Cevat Abbas, olayı 1918'de anlatırlar. İzzettin Çalışlar 1919'da anlatır. Olayın tanıkları Cevat Abbas'ın dışında, olay yerindeki olayın komutanı olan Servet Yurdatapan, Mustafa Kemal'in o sıradaki Kurmay Başkanı Haydar Mehmet Alganer'dir. Bunlar anlatırlar. Alganer, par-

³³ İbrahim Artuç, *1915 Çanakkale Savaşı*, Kastaş Yayınları, İstanbul 1992, s.203, 204.

³⁴ Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1. C, s.164; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.159.

³⁵ Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler 5*, s.90; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.169.

çalanan saatin Liman Paşa'ya verildiğini, Liman'ın da kendi saatini Mustafa Kemal'e armağan ettiğini aktarır.

*“Anafartalar Zaferi ve 10 Ağustos Conkbayırı Türk süngü hücumu sonundaki zafer uydurmadır; İngilizlerin donanma ateşleri kendi birlikleri üzerine düşünce kendileri çekilmişlerdir.”*³⁶

İki büyük zaferi Mustafa Kemal'e mal etmemek için İngilizleri aşağılıyorlar. İngilizler duymasın, ordularına hakareten tazminat davası açarlar. Hangi savaşta, hangi orduda böyle bir şey görülmüştür! Üzerlerine iki mermi düşünce çil yavrusu gibi dağılsınlar, geri çekilsinler!..

*“Yb. Mustafa'nın Çanakkale Zaferiyle uzak, yakın bir ilgisi yoktur. Zafer Alman General Liman von Sanders'e aittir”*³⁷

*“Çanakkale'de zafer, Mustafa Kemal'in değil Almanlarındır.”*³⁸

Bu kişiler diyor ki, “aman zafer Mustafa Kemal'in olmasın da kimin olursa olsun.” Orada ordu komutanı Alman idi, o halde zafer onlarındır.

Almanlar da böyle diyorlar, zafere sahip çıkıyorlar, “Zafer bizimdir” diyorlar. Bize zafer mi kazandırmışlar yoksa kendi çıkarları için Çanakkale'ye bir kuşağı gömmemize mi neden olmuşlar? Bunun yanıtı “Çanakkale İlk Günde Biterdi” isimli kitabımda ayrıntılı verilmiştir.

“Mustafa Kemal cepheden kaçmış.”

*“Birlikleri ile cepheden geri kaçmış, Esat Paşa, ölmek var dönmek yok emriyle ileri göndermiş.”*³⁹

³⁶ Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1. C., s.161, 164; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.160, 165, 167.

³⁷ Cemil Koçak, 14 Kasım 2010, *Sözcü Gazetesi*

³⁸ Mete Tuncay, *Aktüel*, sa. 36, Mart 1992, Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.105, 106.

³⁹ Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler 5*, s.95; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.141.

25 Nisan gecesi Arap erlerinden kurulu 77. Alayın bozgunu kastediliyor olmalı. Bu bozguna karşı aldığı sert önlemlerle bozgunu durdurmuştur. Cepheden geri kaçması yoktur demek bile gereksiz. “Kaçanları vurun” emrini verebilen bir komutanın kendisinin kaçma şansı yoktur.

Bu uydurmaya bu kadar yanıtı başlangıçta yeterli görmüştüm. Okuyucular gülüp geçer diye düşünmüştüm. Ancak sonrasında yayımlanan bir kitaptaki ifadeler, yanıldığımı gösterdi. Konunun ayrıntısı ile ele alınmasını zorunlu kıldı.

Uydurmanın kaynağı Esat Paşa’dır. Çanakkale’de 3. Kolordu Komutanı, Kuzey Grubu Komutanı ve 8 Ağustos 1915’e kadar Mustafa Kemal’in komutanlığını yapmış olan Yanyalı Esat Paşa’dır. Esat Paşa, anılarını 84 yaşında yazmaya başlar, 88 yaşında bitirir ve 1952’de 90 yaşında vefat eder. Anılarının bir bölümü 1975’te *Esat Paşa’nın Çanakkale Anıları* adıyla yayımlanmıştır. Bu uydurma, bu kitapta yer almaktadır. 2006’da yayımlanan bir başka kitapta da bu uydurma anının, Esat Paşa’nın yayımlanmamış 6 kلاسörlük anılarının içinde yer aldığı doğrulanmaktadır

Esat Paşa, çıkarmanın yapıldığı ilk gün olan 25 Nisan 1915’i anlatırken şöyle demektedir:

“Bu sırada Mustafa Kemal Bey karargâhıma geldi. Tümenini düşman donanması tarafından yapılan ve birçok kayıplara sebep olan ateş yağmurlarından kurtarmak için Eğer Tepe’ye geri almak düşüncesinde olduğunu söyledi. Yanımda Topçu Kumandanı Hasan Rıza Bey ve emir subayım Süvari Yüzbaşı Selami Bey bulunuyordu. ‘Beyefendi, askerimiz, eğitimi henüz noksan olduğundan, tarihte birçok örnekleri görüldüğü gibi, bu çekişi bozgun sayarak istediğimiz yerde durmayarak kaçmaya kalkışacaktır. Bunun içindir ki Tümeniniz yerinde kalarak gerekirse düşmana saldıracaktır. Ölmek var, dönmek yok’ dedim. Kendileri cepheye dönerek bölgeyi kahramanca savunup düşmanı bir adım daha ilerletmedi...”⁴⁰

⁴⁰ Esat Paşa’nın Çanakkale Anıları, Yay. Haz.: İhsan Ilgar, Baha Matbaası, İ-

Her iki kitapta da yukarıdaki metin hemen hemen aynıdır.

Esat Paşa 90'nına merdiven dayamışken diyor ki; "Mustafa Kemal'e kahraman diyorsunuz, ben dururken Mustafa Kemal'i Çanakkale kahramanı yaptınız, ben olmasaydım M. Kemal savaşın ilk günü cepheden kaçıyordu, cephedeki ateş yağmurundan kendisini kurtarmak istiyordu, onu durduran ve tekrar cepheye gönderen benim, işte bundan sonra M. Kemal kahramanca savaşmaya başladı, aslında korkaktır, onu kahraman yapan benim..."

Yayımlanmamış anılardan yararlanan kitaptan öğreniyoruz ki Esat Paşa anılarında bu konuyu 6 sayfa sonra tekrar yazmış:

"Mustafa Kemal Bey'in 77. Alaydan başka diğer kuvvetleriyle Eceabat'ın 4 km. kuzeybatısında bulunan Eğer Tepe'ye çekilmek istemesi doğru değildi. Çünkü (Çanak)Kale'nin mühim kilidi olan Conkbayırının yolunu açık bırakıyordu... Mamafiş Mustafa Kemal Bey yanıma gelip de yukarıda arz ettiğim gibi askerimizin geri alınmasının katiyen caiz olmadığı hakkındaki cevabımı alması üzerine bu emrin icrasından vazgeçmiş(tir)..."⁴¹

Anılan kitapta bu bilgi verildikten sonra şöyle denilmektedir:

"Yani Esat Paşa, Atatürk'ün o sırada kuvvetlerini geri çekmek istediğini ve bunu kendisinin önlediğini yazmakta. Bu olaya ne Atatürk'ün kendi anlatımlarında ne de başka kaynaklarda yer verilmiyor. Bununla birlikte, Esat Paşa'nın ifadesinin doğruluğundan kuşku duymak için bir neden yok. Atatürk, taktik nedenlerle o sırada böyle bir çekilme önermiş olabilir. Kurtuluş Savaşı'nda da bunun daha büyük boyutta örneklerinin görüldüğü..."⁴²

---

tanbul, 1975, s.39; Sermet Atacanlı, Atatürk ve Çanakkale'nin Komutanları, MB Yayınevi, İstanbul, 2006, s.30.

⁴¹ S. Atacanlı, s.30, 31.

⁴² a.g.e., s.31.

Konunun ayrıntılı açıklanmasını zorunlu kılan, yukarıdaki yaklaşım olmuştur. Esat Paşa'nın dediklerinden kuşku duymamak ve M. Kemal'in böyle bir şey yapmış olabileceğini kabul etmek. Akli başında bir kitap, yeni belge ve bilgileriyle saygınlığı hak eden bir kitap böyle deyince Atatürk'ü Türk ulusunun gönlünden ve dimağından silmek isteyenlerin eline koz verilmiş olunuyor.

Konuyu tüm yönleri ile ele alalım:

Mustafa Kemal'in bu önerisi, birinci el başka kaynakta yer alıyor mu?

19. Tümen Harp Ceridesi'nde yer alıyor mu? Hayır. Atatürk'ün Çanakkale ile ilgili iki kitabında ve diğer kaynaklarda yer almayan emir ve raporlarını bulmak için Genelkurmay ATASE arşivindeki bu cerideyi incelemiştim. Ceridede böyle bir öneri yapılmış olduğu, 19. Tümenin geriye çekilmek durumuna düştüğü gibi bir not yer almıyor. Tam tersine 25 Nisana ait tüm notların öznesinin taarruz olduğu görülüyor. Bu arada, harp ceridelerinin de yayımlanmasının faydalı olacağını ve zamanının geldiğini belirtelim.

M. Kemal'in Kurmay Başkanı İzzettin Çalışlar'ın günlükleri yayımlandı. Anı değil günlük olduğu için güvenilir kaynaktır. Burada böyle bir durum yer almadığı gibi en küçük bir ima dahi yoktur. Esat Paşa'nın Kurmay Başkanı Fahrettin Altay'ın *On Yıl Savaş ve Sonrası* kitabında ve diğer anlatımlarında da böyle bir bilgi yer almamaktadır.

M. Kemal'in *Arıburnu Muharebeleri Raporu*'nda böyle bir bilgi yoktur. Bu saklanacak bir olay mıdır? Hayır. M. Kemal, böyle bir öneri yapmış olsaydı bunu saklayacak bir kişilik midir? Kesinlikle hayır. Gerçekleri söylememeyi ihanet olarak gören bir kişiliktir. Sonradan kitaplaştırılan Rapor'unda, en olumsuz durumları dahi, hakkında olumsuz kanaat oluşabilir endişesi taşımadan ortaya koymaktadır.

Bunlar ortadayken ve 90'ına merdiven dayamış yaşlarda anılarını yazmış olan Esat Paşa'nın dediklerine, kuşku ile yaklaşmak gerekir.

25 Nisandaki durum bir çekilmeyi gerektiriyor muydu?

Kara savaşlarının ilk günü olan bu günde, ANZAK'lar tırnaklarıyla kıyıda tutunmaya, M. Kemal de onların tırnaklarını kırarak denize dökmeye çalışmıştır. Türk tarafında bugün taarruz ve hücum kelimelerinin dışında kelime kullanılmamıştır. Geri çekilmeyi gerektirecek veya düşündürecek bir askeri durum yaşanmamıştır. Gün boyu ve hatta gece de devamlı taarruz edilmiştir. Saat 08.00'de 27. Alay (9. Tümenin) taarruza başlar. Saat 10.00'da 19. Tümenin 57. Alayı, M. Kemal'in inisiyatifıyla taarruza geçer. Saat 16.00'da M. Kemal'in diğer iki alayı olan 77. ve 72. alaylar da taarruza sokulur. Yapılan, sürekli taarruzdur, hücumdur. Gerçekleştirilmek istenen, düşmanı denize dökmektir. 25 Nisan günü ve hatta sonrasında çekilmeyi düşündürecek bir askeri durum yaşanmamıştır.

M. Kemal bu öneriyi ne zaman yapmış?

Esat Paşa'ya göre, M. Kemal karargâhına gelmiş, tümenini cehennemden ateşten kurtarmak için gerideki Eğer Tepe'ye çekmek istemiştir.

Esat Paşa'nın komuta yeri, Arıburnu Cephesine 6,5 km. mesafede Maltepe'dedir. Gelibolu'dan öğle saatlerinde buraya taşınmıştır. M. Kemal, 25 Nisan günü Maltepe'ye bir kez gitmiştir. O da planlı değil tesadüfî olmuştur. 57. Alayın taarruzunu belirli bir duruma getirdikten sonra, gerilerde bulunan iki alayına da ileriye yavaşmaları emrini verir, bunları yönlendirmek için Conkbayırı'ndan ayrılır, Kocadere köyü bölgesinde 72. Alaya ulaşır, gerekli emirlerini verir, 77. Alaya da ulaşmak için Maltepe istikametine yönelir. Saat 13.00 sıralarında Maltepe'ye yaklaştığında tepeden kendisini çağıran sesler duyar. Gittiğinde Esat Paşa ve kurmay he-

yeti ile karşılaşır. Karşılıklı bilgi alışverişi yaparlar ve durum üzerine görüşürler. Sonrasını Atatürk'ün anlatımına bırakalım:

*“Durum anlaşıldıktan sonra Kolordu Komutanı (Esat Paşa) kararımı sordular. Bütün kuvvetlerimle düşmana taarruza devam edeceğimi arz ettim. Kabul ettiler ve derhal yanından ayrıldım.”*⁴³

Bu görüşmede ne oldu? M. Kemal daha önce vermiş olduğu ve uygulama için harekete başladığı kararını komutanına onaylatmış oldu. Peki karar ne: eldeki iki alayını da taarruza sokmak. Peki geri çekilmek nerede: Esat Paşa'nın 85 yaşlarındaki hayalinde.

Çekilmenin önerildiği söylenen Eğer Tepe nerede?

Esat Paşa'nın dediği gibi Eceabat'ın 4 km. kuzeybatısında değil, 4 km. güneybatısındadır. 1/25.000 ölçekli haritalarda 41-47 koordinatındadır. Arıburnu cephesinin arka planında değil, Arıburnu'nun 9 km. güneyindedir. Seddülbahir ile Arıburnu'nda savaşan kuvvetlerin orta arasında ve Yarımada'nın ortasında bir yerdedir. Savaşılan alanlara uzaktır, bu bölgede düşman falan da yoktur. Peki buraya çekilen kuvvet ne yapacaktır, sadece her iki savaş alanını uzaktan seyredebilecektir. Böyle çekilme olmaz. Komik bir durum.

Çekilme nedir, Arıburnu'ndan çekilme olabilir mi?

Çekilme; taarruz, savunma gibi muharebenin bir şeklidir. Gerktiğinde yapılır. Genelde yok edilme durumuna düşen kuvvetleri kurtarmak için veya düşmanı istenilen yere çekmek için veya zaman kazanmak için yapılır. Her üç durumda da karşılığında düşmana arazi terk edilir. Arıburnu'nun 25 Nisandan Aralık 1915'e kadar hiçbir sürecinde bu üç durumdan herhangi birisi doğmamıştır. 25 Nisanda ise kıyıya çıkını, kıyıda tutunmadan yok etmek, denize dökmek esas alındığından, bu amaçla gün boyu taarruz edildiğın-

⁴³ Mustafa Kemal, *Arıburnu Muharebeleri Raporu*, Yay. Haz.: Uluğ İğdemir, TTK Yayını, Ankara, 1986, s.27.

den, hiç söz konusu değildir. ANZAK'ların gemilerine tekrar binme işaretlerinin görüldüğü bir durumda, gemilerinden üzerimize topçu ateşleri geliyor, kayıp veriyoruz diye, bırakalım M. Kemal'i, hiçbir komutanın çekilmeyi düşünmesi tasavvur edilemez. Ayrıca Arıburnu bölgesinin coğrafi yapısı da buna evet demez. Arıburnu bölgesi Yarımada'nın orta bölgesidir ve Ege Denizi'nden Çanakkale Boğazı'na derinliği 7 km.dir. Bu kadarcık bir derinliğe sahip arazide çekilme, arkasından yenilgiyi getirir. Sabah ve öğleden sonra yapılan taarruzlarla, ANZAK'lar, Arıburnu kıyılarına hâkim sırtlardan, tepelerden atılmış, kıyıya sıkıştırılmış, atılan taş bile boşa gitmeyecek duruma düşürülmüş, arazi avantajı elde edilmiş, böyle bir durumda kim çekilir, neden çekilir? Arazinin bu durumu nedeniyle, her iki taraf için 1 metrelik derinliğin büyük önemi olmuştur. Karşılıklı siperler arasındaki mesafenin 5-10 metreye kadar düşmesi de buradan doğmuştur. Böyle bir durumda düşmana arazi kazandırmayı sağlayacak bir çekilmeyi M. Kemal'in önermiş olabileceğine ihtimal verilebilir mi? Akıl hayır diyor.

Kurtuluş Savaşı'nda Sakarya'ya çekilmiş olan Mustafa Kemal, Arıburnu'nda da çekilme önermiş olabilir mi?

Savaşta çekilme bir huy değildir. Kurtuluş Savaşı'nda çekilme yapmış olan, Çanakkale'de de çekilme önerisi yapmış olabilir, denebilir. Bu mantık sürdürülürse Kurtuluş Savaşı'nda kuvveti kurtarmak ve zaman kazanmak için İç Anadolu'nun 150 km. derinliğindeki bir bölümünü Yunan ordusuna terk eden M. Kemal'in, Dünya Savaşı'nda Sina-Filistin cephesinde Eylül 1918'deki yenilgimiz üzerine, 400 km. derinliğinde, bugün 5 ülkenin bulunduğu koca bir bölgeyi, çekilerek İngiliz'e terk etmesi için ne diyeceksiniz? Herhalde Çanakkale savunmasına taraftar değildi demek uygun düşer.

Savaşta bir komutanın elinde üç unsur vardır. Kuvvet, zaman ve mekân. Duruma göre bunların önemi ve önceliği değişir. Bazı durumlarda kuvvet için mekân ve zaman harcanır. Sakarya'ya ve

Halep'e çekiliş bunun örneğidir. Bazen de mekân için kuvvet ve zaman harcanır. Çanakkale'de durum budur. Mustafa Kemal Çanakkale'de mekânın, diğer iki unsurdan daha önemli ve öncelikli olduğunun bilicindedir. İlk gün verdiği taarruz emrinde;

*“Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve komutanlar gelebilir.”*⁴⁴ demesinin anlamı da budur. Öleceğiz fakat mekânı kaybetmeyeceğiz. Bir adım geri gitmeyeceğiz, yani çekilmeyeceğiz.

Mayıs ayı başında, alayları daha önce Mustafa Kemal'in emrine girmiş olan 5. Tümen Komutanı Albay Kannengiesser, Yarbay M. Kemal'in yanına gelir, Albay olması nedeniyle M. Kemal'den Arıburnu bölgesinin komutasını almak ister, M. Kemal vermez. Gözlemci olarak kalır ama bu arada M. Kemal'e, düşmanın bir taarruzu halinde zor durumda kalmamak için geri bir hatta çekilmeyi tavsiye eder. M. Kemal'in yanıtı, *“Bu tavsiyenizi kesinlikle bir daha tekrar etmemenizi rica ederim.”*⁴⁵ olur.

Alman albaya bunu dediğinin ertesi günü, Esat Paşa savaşın başlamasından 7 gün sonra 2 Mayıs 1915'te, ilk kez M. Kemal'in yanına gelir. Durumu görür, sonraki günler için kararını sorar. M. Kemal, yanıtını şöyle anlatır:

*“Bulunulan hattı koruma ve tabkim ve birliklerin yeniden tertip ve tanziminden ibaret olduğunu ve çünkü 25 Nisandan beri düşmanı denize atmak azim ve niyetiyle savaşan ve on metreden yüzelli metreye kadar bir mesafe içinde, düşmanla yakın ve sıkı bir temas tesis eden ve düşmanın işgal ettiği mevzi önünde adeta bir kuşatma hattı teşkil eden birliklerimizi geri çekmek cihetini asla uygun görmediğimi bildirdim.”*⁴⁶

⁴⁴ Mustafa Kemal, *Anafartalar Muharebatına Ait Tarihçe*, Yay. Haz.: Uluğ İğdemir, TTK Yayını, Ankara, 1990, s.XVII.

⁴⁵ Arıburnu Muh. Raporu, s.87, 88.

⁴⁶ Arıburnu Muh. Raporu, s.88.

Devamında da Esat Paşa'nın kendi değerlendirmelerine ve kararına hiç itirazda bulunmadığını yazar. Şimdi düşünelim, 25 Nisanda çekilme önerisi yapmış olan Mustafa Kemal, 2 Mayıs'ta, aynı kişinin yüzüne karşı çekilmeye kesinlikle karşı olduğunu bu yüreklilikle söyleyebilir mi? Alman Albaydan etkilenip, "aman bir çekilme emri vermesin" diye endişe duyup komutanını ikna yoluna gider mi?

M. Kemal, 11 Mayıs 1915'te Komutanı Esat Paşa'ya, 25 Nisandan o güne kadar Arıburnu Cephesinde cereyan eden olayları anlatan ve sonrasında yapılmasını uygun gördüğü hususları içeren uzun bir rapor gönderir. Bir maddesinde konumuzla ilgili şunları yazar:

*"Arıburnu kuvvetlerimizden halen kazandığı mevzilerden bir adım geri çekilmesi uygun değildir..."*⁴⁷

Bunun nedenini, gerekçelerini uzun uzun açıklar. Durumun anlaşılmasını sağladığı için aktaralım:

"...Çünkü bugünkü vaziyetimizle düşmanın gemi toplarını piyade-mize karşı kullanmasını önlemiş (mevziler birbirine çok yakın olduğundan- İ.G.) ve karaya bataryalarını çıkarıp yerleştirmesine meydan bırakmamış ve çıkarabilmiş olduğu bir-iki bataryası mevziden mahrum edilmiş bulunuyor (çok dar bir araziye sıkıştırıldığı için- İ.G.). Halbuki kulağıma gelen bazı görüşlere göre kuvvetlerimizi biraz geriye çekmek prensibi kabul edilirse düşman Kanlısırt ve bunun kuzeyinde uzanan sırtlarda, piyade ve henüz gemiden çıkaramadığı bataryalarıyla pek serbest bir surette yerleşerek bugünküne göre daha geniş bir hareket alanına sahip bulunmuş olacak ve buna karşılık benim işgal edeceğim, bilhassa cepheye mahkûm olan araziye bataryalarıyla ve Kaba Tepe yönünden gemi toplarıyla vuracak, bizi uygun olmayan bir durum ve koşul içerisinde bırakacaktır. Bundan başka böyle bir durum

⁴⁷ Arıburnu Muh. Raporu, s.114.

aldıktan sonra bizim düşmana taarruzumuz, şimdiye kadar kullandığımız kuvvetlerin iki misli kadar kuvvete ve ondan daha çok fedakârlığa ihtiyaç gösterecektir.”

İki örnekte dikkati çeken, Mustafa Kemal’in, geri çekilme fikrine kapılmasının, böyle bir karar vermesin diye Esat Paşa’yı ikna etme uğraşısı içinde oluşudur. Yüzüne karşı söylediğine, arkasından raporla yazdığına göre demek ki çekilme konusunda M. Kemal, Esat Paşa’dan endişe duymuş olmalıdır.

Bu bilgilerden sonra, *“Mustafa Kemal Çanakkale’nin ilk günü cepheden çekilmek istedi, bunu Esat Paşa önledi”* demek, Esat Paşa’nın uydurmasına inanmak, ancak bir kastın işareti olabilir.

“Mustafa Kemal Anafartalar Kahramanı değildir”

“(Birinci Anafartalar’da) ...Elde edilen başarı, Mustafa Kemal’e mal edilmek istenmişse de bu tarihen ve fiilen doğru değildir.”⁴⁸

“Mustafa Kemal için Anafartalar’daki rolü ehemmiyetsiz diyorum. Neden Anafartalar kahramanı diyoruz? Mustafa Kemal bu savaştan sonra bir anlamda açığa alınıyor, terfi ettirilmiyor.”⁴⁹

O günlerin basınından ve kişilerin deyişlerinden örnekleri birkaç sayfa sonra vereceğiz. Görülecek ki, Anafartalar Zaferi o günlerde Mustafa Kemal’e mal edilmiş, yine o günlerde “Anafartalar Kahramanı” denmiş. Bunlar sonradan değildir. Bu kişiler boşuna hayıflanıyorlar.

Mustafa Kemal’in savaştan sonra açığa alınması yalandır, böyle bir şey yoktur. Terfi ettirilmemesi konusu ise doğru, savaşın bittiği gün terfi ettirilmiyor. İşlemler falan derken 2,5 ay sonra, 1916 Martının sonunda terfi ettiriliyor. Mirliva (Tuğg.) yapıyor.

⁴⁸ Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1 C, s.164; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.159.

⁴⁹ Yalçın Küçük, *Erkekçe dergisi*, Ekim 1986, s.169.

“Mustafa Kemal kabraman filan değildir”

“...Oradaki komutanlardan herhangi birisine kabramanlık veya kurtarıcılık sıfatları elbetteki izafe edilemez. Edilirse, mutlak yalan ve sahtekârlıktan başka bir şey olmaz. Bu komutan Mustafa Kemal Paşa olsa bile!”⁵⁰

Ee, ne yaparsınız, Türk milleti işte, toptan yalancı, toptan sahtekâr (!) Bu kişi, büyük Türk milletini kendisi gibi zannediyor galiba!

“Mustafa Kemal kara harplerinde geri planda vazife yaptı. Devletin kitaplarının yanında TRT'nin de aynı yanlış tekrarlaması, Yarbay Mustafa Kemal Bey'in Çanakkale kabramanı zannedilmesine sebep olmuştur. Mustafa Kemal, Çanakkale'de 1887 subaydan sadece birisidir... İstiklal Harbi'nde bile vatani kurtardığı söylenemez.”⁵¹

“Gelibolu'da hiçbir komutanın (Mustafa Kemal'in), kabraman olma imkânı bulunmuyor... Bir ihtiyat tümen komutanının, bütün birlikleri aşarak savaşı kazanmasını ve kabramanlık iddiasında bulunmasını, hiçbir ciddi tarih yazıcısının ciddiye almasını imkân dahilinde göremiyorum.”⁵²

“Mustafa Kemal'in kabramanlığı sonradandır”

“Mustafa Kemal Paşa'nın (Çanakkale) kabramanlığı da, Kurtuluş Savaşı'nı yönetmesi de liderliğini perçinlemesinden sonra yaratılıyor...”⁵³

“Kemal Paşa için parlak bir askeri geçmiş yaratmak için bulunabilen ve seçilen tek yer Gelibolu oluyor... Yaptıklarından dolayı zamanında

⁵⁰ Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1 C, s.156; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.103.

⁵¹ *Gayr-ı Resmi Yakın Tarih Ansiklopedisi*, 1. C. s.85, 101, 121, 133; 3. C. s.115-116; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.104.

⁵² Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler* 5, s.67; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.118.

⁵³ Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler* 5, s.102; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.105.

*bir kahraman sayılmıyor. Kahramanlığının ilanı çok sonraki yıllara denk düşüyor.*⁵⁴

*“Çanakkale şayet zaferse bunun başarısının, Liman von Sanders’e ait olması gerekir... Çanakkale’yi tümüyle Mustafa Kemal’e mal etmek olacak iş mi?.. Resmî tarih yazımı, sonradan kendine göre biçimlendirmiştir Çanakkale savaşlarını.*⁵⁵

“Düşmanın çekilmesini fark edemeyen komutan nasıl kahraman olur?”

“Muazzam düşman kuvvetlerinin, Boğazlardaki düşman gemilerine taşınıp yüklenmesini fark edemeyen bir komuta heyetinin, kahramanlıkla veya en azından komutanlıkla ne ilgisi olabilir?”⁵⁶

“...Peki, düşmanın bu gayet mahir (ustaca) çekilişi sırasında Anafartalar Kahramanı (Mustafa Kemal) nerede idi? (İstanbul’da idi. Muharebe sahasında olduğu kastediliyor ve devamla)... İngilizler çekildikten sonra, kalan ganimetlerden payına düşeni Mustafa Kemal, ihtiyacı olan erkâna, küçük zabıtlere bağışlamış...”⁵⁷

Bu uydurmanın da Esat Paşa’dan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Kendisi 14 Ekim 1915’te cepheden ayrılır. M. Kemal ise boşaltmanın başlamasından 10 gün önce, 10 Aralıkta ayrılır. Esat Paşa, boşaltma sırasında Anafartalar’da komutan kim idi, M. Kemal halen devam ediyor muydu gibi soruların yanıtını hatırlama zahmetine katlanmadan veya içinde bulunduğu bir psikolojik durumun esiri olarak anılarına şunları yazmış:

⁵⁴ Yalçın Küçük, *Tarih Üzerine Tezler* 5, s.248; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.112.

⁵⁵ Çetin Altan, *Aktüel*, sa. 36, 1992, s.105.

⁵⁶ Kadir Mısıroğlu, *Lozan*, 1. C., s.165; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.170.

⁵⁷ *Gayr-ı Resmî Yakın Tarih Ansiklopedisi*, 1. C., s.138; Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.170.

“(Düşman) önce Anafartalar ve Kuzey gruplarının cephelerinden sessizce çekildiler. Yalnız, Anafartalar Komutanının –M. Kemal Bey– ve Kuzey Grubu Komutan Vekilinin –Yakup Şevki Bey– her mevziinde düşmanla sıkı temasları olduğu için onu kaçırmamaları şarttı.

...İngilizlerin yaptıkları hazırlıkları nasıl oluyor da hissetmediler. Her iki komutanın gerek keşif faaliyetlerindeki gevşeklikleri ve gerek düşmanlarını kaçırmak hususundaki gafletleri inkâr edilemez hatalarındandır.”⁵⁸

Esat Paşa'nın anılarını yazdığı yıllardaki durumunu anlatan en çarpıcı örneklerden birisi de 10 Ağustos Conkbayırı Süngü Hücumu Zaferi'ni, Atatürk'ün adını anmadan, Atatürk'ün emrindeki ve Atatürk'ün hücum kararına başlangıçta itiraz eden, gerçekçi bulmayan 8. Tümen Komutanı Albay Ali Rıza'nın üzerine fatura etmesidir:

“(26 Eylül) Sabah sekizde Başkomutan Vekili (Enver Paşa) karar-gâhıma geldi, 10. Piyade Alayını ve Conkbayırı Muharebesini kazanan 8. Tümeni ziyaret etti. Conkbayırı'nı kurtaran bu tümenin komutanı Ali Rıza Bey'i taltif eyledi.”⁵⁹

Demek ki Conkbayırı hücumunu da M. Kemal yapmamış, 10 Ağustos Zaferi'ni M. Kemal kazanmamış(!) Belirli bir yaştan sonra anı yazmak insanı küçültüyor, saygınlığını sıfırlıyor.

10 Ağustos hücumu, kitabın “Mustafa Kemal Ne Yaptı da Milli Kahraman oldu” bölümünde açıklanmaktadır ama Esat Paşa'nın dediği üzerine akıllarda soru kalmaması için aynı gün Ordu Komutanı Liman Paşa'nın İstanbul'a gönderdiği mesajın iki cümlesini verelim.

⁵⁸ Esat Paşa'nın Yayınlanmamış Anıları, Klasör 6, s.746'dan aktaran: Sermet Atacanlı, Atatürk ve Çanakkale'nin Komutanları, s.78.

⁵⁹ Esat Paşa'nın Yayınlanmamış Anıları, Klasör 6, s.734'den aktaran: a.g.e., s.71.

“Bu sabah Conkbayırı’nda karşımızda bulunan düşmana tarafımızdan üç alayla taarruz edilerek, düşmana büyük kayıplar verdirilerek ve büyük bir kısmı araziden geri püskürtülmüştür. Bu taarruzu Mustafa Kemal Bey bizzat idare etmiş(tir)...”⁶⁰

“Başarılı olmadığı için basında kendisinden bahsedilmez”

“O günün basınında Mustafa Kemal’in adının geçmemesi, kendisinin muharebeler içinde fazla rolünün olmamasındandır. Çanakkale Muharebeleri’nde Mustafa Kemal’i zafer kazanmış gibi göstermeye kalkmak, yani bir yarbaydan bahsetmek, ne kadar realist bir davranış olabilir ki? (Önemsiz ve başarısız) olunca... O günkü İstanbul basınında kendisinden bahsedilmemiştir.”⁶¹

İnsafsız ve desteksiz yalanlardan seçtiğim küçük demeti burada noktalıyorum. Görüldüğü gibi amaç Mustafa Kemal’i küçültmek, yüce Atatürk’ü Türk’ün gönlünden silmek olunca bu kesimler, fütursuzca, cüretle en ağır yalanlara başvurabilmekte, okuyanlar da imamet sistemi anlayışında oldukları için hiçbir sorun çıkmamaktadır. Verilen aynen kabullenilmektedir.

Oysa, “Acaba öyle mi?” diye konuya yaklaşabilseler çok küçük bir araştırmayla şu gerçekleri görebilirler:

“Mustafa Kemal, yarbaydı” diyorlar. Yani rütbesi küçüktü. Önemli görevler, büyük işler üstlenecek durumda değildi. Biyografisine baksalar muharebenin 25 Nisanda başlamasından 35 gün sonra, başarısından dolayı 1 Haziranda albaylığa yükseltildiğini ve 6 ay 10 gün albay olarak muharebeleri yönettiğini görecekler. Fakat amaç bağcıyı dövmek.

⁶⁰ *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Ağustos 1989, sayı 88, s.112.

⁶¹ *Gayr-ı Resmi Yakın Tarih Ansiklopedisi*, 1. C., s.132, 140; Turgut Özakman, a.g.e., s.171.

“Mustafa Kemal, geri planda idi, ihtiyat komutanı idi, cepheledekiler dururken cephe gerisinde görev yapan bir yarbayın bu zaferde ne rolü olabilir?” diyorlar.

Muharebe için tertiplenmede Mustafa Kemal’in 19. Tümeni ordu ihtiyatı olarak gösterilince bunlar, muharebeler süresince bu tümenle, yani pek büyük olmayan bir kuvvetle hep geri planda kaldığı, cephede çarpışmadığı mesajını veriyorlar.

Oysa Mustafa Kemal’in ihtiyat komutanlığı, muharebenin başlamasıyla biter ve 25 Nisandan cepheden ayrıldığı tarih olan 10 Aralıkta kadar 7,5 ay aralıksız cephededir. Dinlendirilmek için bile hiç geriye alınmamıştır. Geride hizmeti hiç olmamıştır.

Komuta ettiği birliğin küçüklüğüne gelince, muharebenin ilk gününden itibaren Arıburnu Kuvvetleri Komutanı olur, kuruluşundaki üç piyade, bir topçu alayına ilaveten bir piyade alayı daha emrine verilir, yani ilk gün beş alaya komuta eder. 27 Nisandan itibaren 7 alaya yani iki tümene, 1 Mayıs’tan itibaren 11 alaya yani yaklaşık 4 tümene komuta eder ve rütbesi yarbaydır. Anafartalar grup komutanı olduğu 8 Ağustos’tan itibaren önce 8 tümene, sonra 3 kolorduya olmak üzere yaklaşık 10 tümene komuta eder. Aynı dönemde Albay Mustafa Kemal’in komşusu Kuzey Grubu Komutanı Yanyalı Esat Paşa’nın emrinde 3 tümen, Seddülbahir kesimindeki Güney Grubu Komutanı Vehip Paşa’nın emrinde iki kolordu halinde 5 tümen bulunmaktadır.⁶² Yani Mustafa Kemal’in emrindeki kuvvetler, Kuzey Grubu ile Güney Grubu kuvvetlerinin toplamından daha büyüktür ve cephedeki kuvvetlerin yarısından fazlasına komuta etmektedir. Dolayısıyla cephenin kaderini, hem kuvvet itibarıyla hem de stratejik sonuç bölgesinde bulunmakla elinde tutmaktadır.

⁶² İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, TTK Yayını, 1993, s.82, 83, 85-88, 91, 93, 94.

Diyoruz ki bu mu geri planda olmak, bu mu küçük bir kuvvete komuta etmek?

Bunlar saptırmalardaki maddi ayrıntılar idi. Asıl önemlisi saptırmaların fikri boyutudur. Yalanlar demetinde görüldüğü gibi fikir boyutunda iki tema işleniyor: Birincisi, Mustafa Kemal'in Çanakkale kahramanlığı sonradan üzerine fatura edilmiştir, o dönemlerde böyle bir şey yoktur. İkincisi ise Mustafa Kemal kahraman falan değildir. Ne yapmıştır da kahraman olmuştur? En fazla herkes gibi o da görevini yapmıştır. Çanakkale destanını yaratan binlerce kahraman dururken sıra ona mı gelir?

MUSTAFA KEMAL'İN KAHRAMANLIĞI SONRADAN MI?

Bunun yanıtını gerçekçi şekilde bulabilmek için aklın yolunu takip edelim ve muharebeler sırasında ve sonrasında, Mustafa Kemal Milli Mücadele lideri olmadan önceki yayınlara göz atalım.

Birinci Dünya Savaşı sırasında asker-sivil işbirliği ile çıkarılan *Harp Mecmuası* isimli bir derginin 1915 yılına ait 2. ve 4. sayılarında Albay Mustafa Kemal'e geniş yer verildiğini, 4. sayısında Çanakkale Kireçtepe'de mermi kovanlarından yapılmış bir anıtın önünde çekilmiş fotoğrafının, kapak olarak yayımlandığını daha önce belirtmiştik.

Aynı derginin 2. sayısında da Birinci Dünya Savaşı anlatılırken yine Atatürk'e yer verilmiş, bir resmi konmuştur.

Tasviri Efkâr gazetesinin 29 Ekim 1915 tarihli sayısının ilk sayfasında Mustafa Kemal'in bir resmi basılmış ve resim altına şunlar yazılmıştır:

*“Çanakkale kara savaşlarında olağanüstü yararlılıkları görülen ve savunmadaki kudret ve becerisiyle gerçekten şan ve şeref kazanarak Boğazları ve Hilafet makamını kurtaran kumandanlarımızdan yaratılıştan yiğitlik, kahramanlık ve harikalar timsali Albay Mustafa Kemal Beyefendi.”*⁶³

⁶³ Sadi Borak, *Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları (1889-16 Mayıs 1919)*, Kırmızı Beyaz Yayınları, İstanbul, 2004, s.91.

Serveti Fünun dergisinin 24 Aralık 1915 tarihli sayısının kapağı, Mustafa Kemal'in resmi ile süslenmiştir.

Yüce Atatürk'ün Çanakkale Muharebeleri'ndeki yerini ve zaferdeki payını, bu muharebelere katılmış H. Cemal adlı bir subay, 1915 yılında yazdığı *Ulu Cenk* isimli Çanakkale Muharebeleri'ni anlatan kitabında, Atatürk için yazdıklarını "M.Kemal Ne Yaptı da Milli Kahraman Oldu" bölümünde aktarmış ve bu subayın, "Çanakkale'ye bir zafer heykeli dikmek şerefi ile Türkler şeref kazandıcaklarsa o heykelin, Çanakkale'yi kurtaran Mustafa Kemal Bey olması lazımdır. Başkası olamaz. Bu hak kimseye verilemez"⁶⁴ demiş olduğunu belirtmiştik.

Mehmet Emin Yurdakul, Eylül 1915'te, yani muharebeler henüz bitmemiş iken *Tan Sesleri* isimli bir şiir kitabı yayımlar. Bu kitapta *Ordunun Destanı* adlı ve 15 Eylül 1915 tarihini taşıyan uzun manzumedeki ilk dördlük:

"Ey bugüne şahit olan Sarphisarlar

Ey kahraman Mehmet Çavuş Siperleri

Ey Mustafa Kemal'lerin aziz yeri

Ey toprağı kanlı dağlar, yanık yerler"⁶⁵

Mustafa Kemal adı şiirle halka mal edilmekte, farklılığı vurgulanmaktadır. Ne zaman? Eylül 1915'te.

Muharebeler sırasında bile yerli ve yabancı basının Mustafa Kemal'e ilgisi yoğundur. 2. Anafartalar Zaferi'nden sonra bu ilgi daha çok artar ve devletin planlı heyetlerinin dışında Mustafa Kemal ile doğrudan görüşebilmek için 21 Ağustosta Polonyalı bir banyan gazeteci gelir ve 2. Anafartalar Zaferi'nin coşkusunu Mustafa

⁶⁴ H. Cemal, *Ulu Cenk*, Tercüman yayını,1982, s.37-43.

⁶⁵ Oktay Akbal, *Milliyet*, 28 Mart 1992.

Kemal'le birlikte yaşar.⁶⁶ Aynı bayan gazeteci 24 Ağustos'ta tekrar gelir. 2 Eylülde bir Alman gazeteci gelir.⁶⁷ 8 Eylülde Türkiye'nin ilk filmcisi Necati Bey gelir ve 3 gün çekimler yapar.⁶⁸

10 Eylülde Tanin gazetesi ve tarih yazarı Ekrem Bey, 21 Ekimde Suriye yazar ve şairler heyeti gelir.⁶⁹

Bu heyetten Uryanizade Ali Vahid, 1915'te yazdığı kitapçıkta, Mustafa Kemal'i ve Anafartalar'ı şöyle anlatır:

"...Anafartalar Grubuna gitmek üzere sabah erken hareket olundu.

O grupta bu heyet bir gün yaşadı ki dünyada anlatımı mümkün olmaz. Karşılama, iyi muamele, ağırlama, mihmandarlık olsa da Allah için bu kadar olur...

Bu grubun kabramanı Mustafa Kemal Bey'e, bu büyük kumandana, bütün Müslümanlar ve müttefiklerimiz şükran borçludurlar. Anafartalar'ın en nazik bir zamanında Mustafa Kemal Bey'in aldığı tertibat ve tertip ettiği bir hücum sayesinde Boğaz büyük bir tehlikeden kurtulmuştur.

*Heyet, bu büyük kişiye esasen gıyabında önceden gönül vermiş idi... (Görüşükten sonra) Mustafa Kemal Bey, heyeti büsbütün kendine tutkun kıldı."*⁷⁰

Özetle söyle diyebiliriz: Muharebeler sırasında o dönemin yazarları, çizerleri, ressam ve şairlerinin büyük bölümü başarılarından

⁶⁶ "Atatürk'le İki Buçuk Yıl", Org. İzzettin Çalışlar'ın Anıları, Yay. Haz.: İ. Görgülü, Yapı Kredi Yayını, 1993, s.53.

⁶⁷ a.g.e., s.55.

⁶⁸ a.g.e., s.56.

⁶⁹ a.g.e., s.56,61.

⁷⁰ Uryanizade Ali Vahid, *Çanakkale Cephesinde Duyup Düşündüklerim*, İstanbul, 1916, s.19-20'den aktaran: Ömer Çakır, "Türk Edebiyatında Mustafa Kemal (Atatürk) İsminin Yer Aldığı İlk Manzum ve Mensur Esere Dair", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sa. 49, Mart 2001.

dolayı Mustafa Kemal ile tanışmak için cepheye gelmişler ve intibalarını halka aktarmışlardır. İşte bu aktarmaların sonunda Mustafa Kemal, halkın ağzında efsanevi kahraman olur. Yakup Kadri'nin, o günlerde duyduklarını *Atatürk* isimli eserinde nasıl anlattığını daha önce aktarmıştık, öneminden dolayı tekrarlayalım:

“Bu genç kumandan, yanında bir avuç süngülü askerle, yerden, gökten, denizden gelen sürekli bir gülle, kurşun ve şarapnel sağanağının ortasında durmadan ileriye doğru atılıyor ve kollarıyla, kızgın boyunlarından yakalayıp denize yuvarlayacakmış gibi düşmanın sıra sıra topları üstüne saldırıyor. Bu insan, ateşte yanmıyordu. Vücuduna kurşun işlemiyordu ve zırhlıların (savaş gemilerinin) attığı güllerle başının üstünden münisleşmiş, yırtıcı kuşlar gibi geçip gidiyordu.”⁷¹

Bu anlatım Atatürk'ün tam bir masal kahramanı gibi algılandığını gösteriyor ki o neslin de bir beklenti içinde olduğunu yine Yakup Kadri kitabının başlangıcında şöyle ifade eder.

“Bizim ilk gençlik yıllarımız bir milli kahramana hasretle geçti” der.

Yakup Kadri'nin verdiği bilgi, Mustafa Kemal'in masal kahramanı gibi algılanması konusu, Türk ulusunun geleceğini belirleyici olmuştur. Bu nedenle çok önemlidir.

Açıklayalım: Mustafa Kemal, Çanakkale'deki kahramanlıklarından dolayı, anlatıldığı gibi halkın gönlüne girince ve insan üstü bir varlık gibi algılanınca kurşun işlemeyen, ateşte yanmayan bir komutan gibi kabul görünce 19 Mayıs'tan sonra bu efsanevi komutan halkı tekrar savaşa çağırdığında halk peşine takılmıştır. Savaşlardan bıkmış olmasına rağmen, elinde avucunda bir şey kalmamış olmasına rağmen Milli Mücadele'ye kalkışmıştır. Çünkü işin başında bu komutan varsa o bu işi başarır, düşüncesi yaygındır.

⁷¹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Atatürk*, İletişim yayını, s.29.

İşte, Mustafa Kemal'in Çanakkale'de haklı olarak kazandığı şöhret, halkın onu masal kahramanı gibi algılaması, Milli Mücadele'nin yapılmasına ve kazanılmasına katkı sağlamıştır.

Masal kahramanı gibi algılanması ise o yıllardaki sosyal yapıımızdan ve haberleşme sistemimizden doğmuştur. O yıllarda radyo, televizyon, telefon yok. Var olan dergi ve gazeteler de yaygın değil, daha ziyade büyük şehirlerde ve dar bir kesim tarafından okunuyor. Halkın büyük çoğunluğu gazete görmüyor, balsa bile okuyamıyor. Okur-yazar oranımız % 5. Bu durum bir meslek grubu doğurmuştur: Destancılar. Bunlar, ellerinde saz, köy köy dolaşır, halkın ilgisini çekecek olayları, yeni haberleri sazları ile manzum şekilde destanlaştırarak anlatırlar. Anlatırken de hayal güçleri oranında haberi-olayı zenginleştirirler.

Çanakkale Muharebeleri sırasında da cephe ile ilgili duyulan her haber, destancılar tarafından halka aktarılır. Halk, Mustafa Kemal adını destancılar vasıtasıyla duyar, onların zenginleştirilmiş anlatımları ile onu kurşun işlemeyen, ateşte yanmayan bir komutan olarak algılar.

Bugünlerden geriye baktığımda iyi ki destancılar varmış diyorum.

Bu bilgiler, basının Atatürk'e bakış açısını sergilemektedir. Yani daha muharebeler sırasında, henüz zafere erişilmeden Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal tanınmış ve hakkı teslim edilmiştir.

Zaferden sonra ise Mustafa Kemal ismi, efsanevi bir kimlik kazanır, artık İstanbul'u Kurtaran Kahraman unvanı ile anılır. Gazeteciler, yazarlar kendisiyle mülakat yaparlar. Halkın en büyük arzusu ise kendisini görmektir. 1916'nın Ocak ayında 16. Kolordu Komutanı olarak Edirne'ye girişinde halk sokaklara dökülür.

Atatürk'ün Çanakkale'de ve sonrasında Kurmay Başkanlığı'nı yapmış olan Orgeneral İzzettin Çalışlar, günlüğünde bu karşıla-

nışı anlatır ve Mustafa Kemal'in "Yaşasın Arıburnu ve Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Bey" yazılı pankartlarla karşılandığını aktarır.

Eski Sultan Abdülhamit:

*"...Rabbime şükürler olsun ki, (Çanakkale ile ilgili) ummaya bile cesaret edemediğim zafer haberi ulaştı... Bu büyük zaferi, Mustafa Kemal Bey adında bir miralay (albay) kazanmış. Allah, devletime hizmetti geçenlerden razı olsun."*⁷²

Görüldüğü gibi Atatürk'ün şöhreti, halkın kendisine layık gördüğü unvanlar, kendisine duyulan hayranlık o günlerde ortaya çıkmıştır. Sonradan yakıştırma değildir.

Çanakkale Zaferi'nden sonra kaleme alınmış veya söylenmişlerden örneklerle Mustafa Kemal'in kahramanlığının sonradan olmadığını kanıtlamaya devam edelim.

Lütfi Simavi (Saray Başmabeyincisi):

*"Bu gezide, Çanakkale kahramanlarından Mustafa Kemal Paşa da bulunmaktaydı. Mustafa Kemal Paşa'yı ilk defa olarak 1917 yılı Aralık ayında, Velihaht Vahidettin Efendi'nin beraberinde Almanya'ya gideceğimiz gün gördüm... Çanakkale'deki övünç ve gurur verici hizmetleriyle, herkes gibi ben de kendisini gıyaben tanıyordum. Hizmetlerinden, başarılarından dolayı kendisini orada tebrik ettim."*⁷³

Velihaht Vahidettin, 15 Aralık 1917'de Almanya seyahatinin ilk günü trende:

"Afedersiniz Paşa Hazretleri, birkaç dakika evveline kadar kiminle seyahat etmekte olduğumu bana izah etmemişlerdi. Ancak trenin hare-

⁷² Sultan Abdülhamit'in Hatıra Defteri, s.158; Turgut Özakman, a.g.e., s.113.

⁷³ Osmanlı Sarayının Son Günleri, 1972, s.381, ilk baskısı 1924; Turgut Özakman, a.g.e., s.114

ketinden sonra aldığım bilgi üzerine gıyaben çok iyi tanıdığım ve takdir ettiğim bir komutanımız ile bulunduğumu anladım. Ben sizi çok iyi bilirim. Arıburnu'nda ve Anafartalar'da yaptığınız bütün icraat ve kazandığınız muvaffakiyetler tamamen malûmumdur. İstanbul'u ve her şeyi kurtarmış bir komutanımızsınız, beraber seyahat etmekte olduğum için çok memnunum ve bundan şeref duyuyorum.⁷⁴

Alman İmparatoru Kayzer II. Wilhelm, 19 Aralık 1917 Mustafa Kemal'in ağzından İmparator'a takdimi:

"...eliyle benim elimi tuttu. Ve çok yüksek sesle Almanca olarak, '16. Kolordu', 'Anafarta' sözlerini telaffuz etti.

Bütün hazır bulunanlar İmparator'un bu uyarısı üzerine bana döndüler. Ben Kayzer'in ne demek istediğini anladığımdan biraz sıkıldım ve önüme baktım.

İmparator, benim bu mahcup ve mütevazı vaziyetimden şüphelenerek yanlış bir hitapta bulunmuş olması ihtimalini düşünmüş olsa gerek bana sordu:

'Siz 16. Kolordu Komutanlığını ve Anafartaları yapmış olan Mustafa Kemal değil misiniz?'

'Evet Ekselans...'⁷⁵

İsmail Hakkı Okday (Vahidettin'in damadı):

"Vahidettin Efendi bu seyahate çıkarken... O zaman 'Anafartalar Kabramanı' diye anılan Mustafa Kemal Paşa'yı da yanına almıştı.⁷⁶

Rıza Tevfik, 19 Ağustos 1918:

"...Tevfik Fikret'e yapılan ilk anma töreni için... geldiği zaman kendisini... orada bulunanlara ve Tevfik Fikret'in eşine, 'Anafartalar

⁷⁴ Atatürk'ün Anıları, Yay. Haz.: İ. Görgülü, Bilgi Yayınevi, 1997, s.74.

⁷⁵ a.g.e., s.75.

⁷⁶ Yanya'dan Ankara'ya, s.329; Turgut Özakman, a.g.e., s.114.

*Kabramanı Meşbur Miralay Mustafa Kemal Beyefendi' diye takdim etmiştim.*⁷⁷

M. Zekeriya Sertel, 20 Mart 1919, *Büyük Mecmu*:

*“Çanakkale başarısı... Mustafa Kemal gibi büyük bir kabramana malik olduğumuzu gösterdi. Tarih Çanakkale vakasını kaydederken hiç şüphesiz Mustafa Kemal'in... ismini de altın harflerle yazacaktır... Büyüklerini tanımak mecburiyetinde olan gençlik, Mustafa Kemal adını da belleklerine eklemeli ve kurtarıcılarımızdan birinin de o olduğunu unutmamalı.”*⁷⁸

Albayrak gazetesi, 14 Temmuz 1919, Erzurum:

*“Anafartalar'da, milli şerefi, tarihin bugünkü nesilden beklemekte olduğu mukaddes vazifeyi yükselten ve yücelten bu muhterem komutanı bugün de Milli Mücadele'nin başında görmek mesut bir görüntüdür.”*⁷⁹

Deutsche Allgemeine Zeitung, 27 Şubat 1922, Von Puttkamer:

“...İstanbul'un 1915 sonbaharında, Albay Mustafa Kemal'in bir resmini gördüm. O zamanlar daha, Anafartalar'da Ağustos 1915 tarihinde İngilizlere karşı kazanmış olduğu zaferden haberim yoktu. Resimdeki kartal bakışlı baş ile ikili bir konuşma yaptım. Kendi kendime veya ona dedim ki, 'Burada istediğini bilen, daha da fazlası ile emel sahibi biri görülmekte. Belki kontrol edilemeyecek bir kuvvet, belki de daha yüksekteki bir bütüne ulaşabilmek için kabul edici bir kişilik.'

Bu şekil bir tanımlama, daha sonraları Çanakkale Savaşlarını anlatan Almanlar tarafından da tekrarlandı. Aslında Almanlar, silah arkadaşlarını övme konusunda son derece kısıtlı davranıyorlardı. Fakat bu Türk için en yüksek övgüyü yaptılar. Türkleri, yeteneksiz bir komu-

⁷⁷ Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.114.

⁷⁸ Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.114.

⁷⁹ Turgut Özakman, *a.g.e.*, s.115; Utkan Kocatürk, *Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, s.96.

tanın (Liman Paşa kastediliyor) *davranışları sonucu içine düştükleri zor durumdan, kişisel tutumu ile kurtarmayı başarmıştır.*⁸⁰

Winston S. Churchill, *World Crisis* (Dünya Krizi), 1920:

Çanakkale Seferi'nin fikir babası ve o dönemin İngiltere Deniz Bakanı Churchill, 1920'de yayımladığı bu kitabında, Çanakkale konusuna belgelere dayalı geniş bir bölüm ayırır ve Atatürk'ten "*İngiliz stratejik planlarını boşa çıkartan*", "*Kaderin Adamı*" olarak bahseder.⁸¹

Atatürk için bunları diyen kimdir? Çanakkale Zaferi sonrası, Atatürk yüzünden, uzunca bir süre siyasi hayatı bitmiş olan İngiliz devlet adamıdır.

General C.F. Aspinall-Oglander, *Büyük Harbin Tarihi, Çanakkale/ Gelibolu Askeri Harekâtı*, 1929:

Atatürk'ün iç ve dış basında yer almasının örneklerini seçerken Milli Mücadele liderliğinin öncesini tercih etmişim. Fakat biraz ileri tarihten de bir örnek vereceğim. Bir nedenle: Britanya İmparatorluğu Savunma Komitesi Tarih Encümeni'nin nezareti altında resmi belgelere dayanılarak yazılan bu eserin ilk cildi 1929'da, ikinci cildi 1932'de yayımlanır. Eserin son söz bölümünde, Atatürk'ün Çanakkale Zaferi'ndeki yeri için şunlar yazılmıştır:

"Liman von Sanders'in, bugün Türkiye'yi idare etmekte olan ve o zaman bir tümen komutanlığında bulunan mukadderatın adamından aldığı kuvvet ve ilhamın yüksek kıymetine paha biçmek imkânsızdır.

... Tarihte, bir tümen komutanının üç farklı yerde, vaziyete nüfuz ederek yalnız bir muharebenin gidişine değil, aynı zamanda bir seferin

⁸⁰ Alman Basınında Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti 1910-1944, S. Eriş Ülger, TBMM Vakfı yayını, 1995, s.135.

⁸¹ Sermet Atacanlı, *Atatürk ve Çanakkale'nin Komutanları*, MB Yayınevi, İstanbul, 2006, s.396, 397.

*sonucuna ve belki bir milletin kaderine etki yapacak durum yaratanların bir benzerine nadiren tesadüf edilir.*⁸²

İngilizler, bu satırlarla Atatürk'ün hakkını teslim ediyorlar ama adını yazamıyorlar, ancak "bugün Türkiye'yi yöneten" diyebiliyorlar. Herhalde Çanakkale acısının üzerine bir de İstiklal Savaşı acısını yaşamış olmalarından olsa gerek. Fakat olsun. Tespitleri önemli. Sadece bir muharebeyi, bir seferin sonucunu, dünya savaşının seyirini değil, bir milletin kaderini etkilediğini, Atatürk düşmanlarının yüzünü kızartacak şekilde ifade ediyorlar.

Ümit ederiz ki bunlardan sonra yeminli Atatürk düşmanları dahi, "Mustafa Kemal başarısızdı, başarısız ve önemsiz bir asker olduğu için o dönemin basını yer vermedi, Anafartalar kahramanlığı sonradan uydurulmuştur, askeri israf etmiştir" gibi uydurmalara inanmazlar.

SON SÖZ

ÇANAKKALE;

TÜRK DİRİLİŞİNİN BAŞLANGIÇ GÜNÜDÜR,

DEMİR DAĞIN ETEĞİNE ODUN VE KÖMÜR YIĞMAYA MUKTEDİR OLDUĞUMUZU ANLADIĞIMIZ GÜNÜDÜR,

BEKLEDİĞİMİZ MİLLİ KAHRAMANI BULDUĞUMUZ GÜNÜDÜR.

---

⁸² Aspinal-Oglander, *a.g.e.*, C. II, Yay. Haz.: Metin Martı, Arma Yayınları, İstanbul, 2005, s.537.

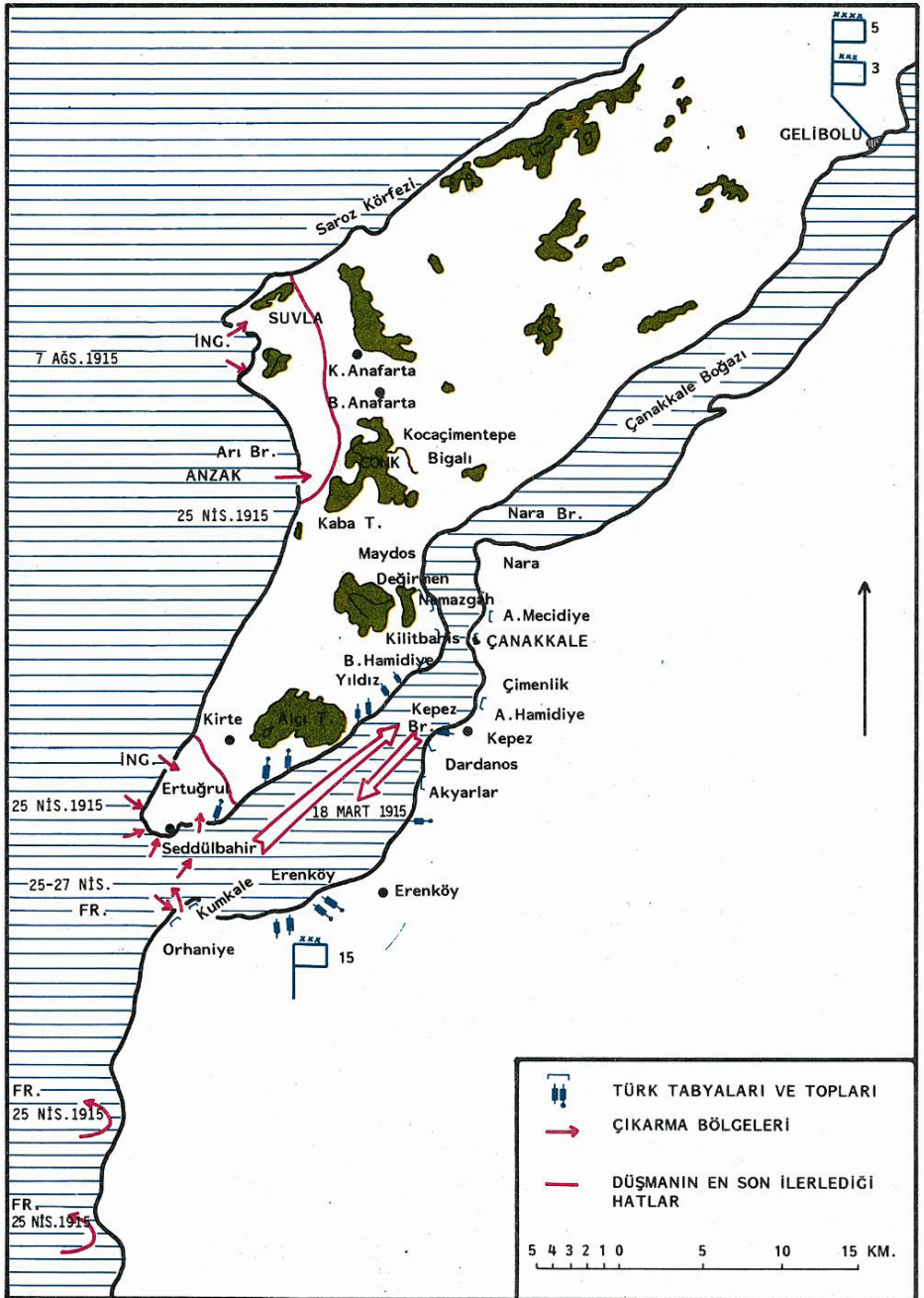

KROKİ VE RESİMLER

ÇANAKKALE MUHAREBELERİ (19 ŞUBAT 1915-9 OCAK 1916)

Kurtarıncının Doğduğu Yer Çanakkale

Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal

HARP MECMUASI

1915

SAYI:2

Şark'ın Kurtarıncısı, Çanakale'de Çanakaleli Kurtarıncı

Harp Mecmuası, Sayı 2, 1915

صافی-۴

حرب ۱۹۱۵

جیل-۱

فهرستہ ثانی ۱۳۳۱

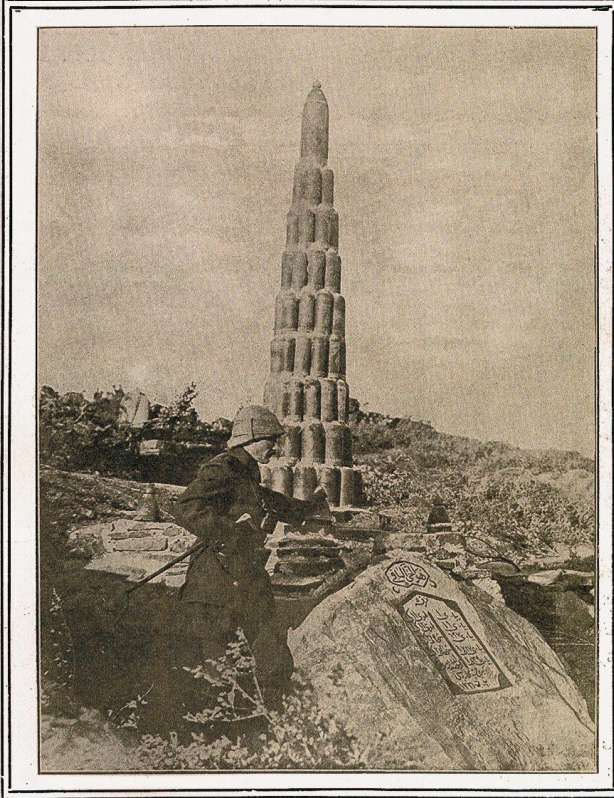
تبیانی: ۲۰ یارہ

سبع الاول ۱۳۳۴

ادارہ نفاذ: اشتغالبول جمال اور علی قاضی لکھنؤ۔ سہ ماہی: ۶۱

اون یس کونڈہ بر چقار عسکر و محار بہدن بحث ایدر رسالہ مصورہ

برجیاتی اشتغالہ علی ۱۵ عرض

• چان نلقہ نڈا تھوگ پیدہ •
پوککندہ سوزہ بولڈ سبانه بر لومہ شہادت
بزی بوکشتک ایچون فدای جان ایدن مبارک شہیدل تباغی

Director-Proprietaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux
N°Four-Osmansie
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 4444

Adress Télégraphique
SERVET-FUNON--Cons/plé

سرفنون

سرفنون کولری حیقار ، مصور عثمانلی غزته سیدر

سراف امتیاز و مدیر مسئوله
احمد احسان
مطبعه سی :
اسکی مکتبہ ملکیہ قاروشوسنده
بکری پشچی سنه
النجی جلد
سرفنون کومروسی
استانبول : ۱۴۴۴

سراف آدرسی :
استانبول : سرفنون
سرفنون

SERVET-I-FUNON
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

بجشنه ۴۴ کاون اول ۱۳۳۱ - ۲۹ صفر ، ۱۳۳۴

۱۲۸۱ - ۱۲۸۱

آناارطه لر نوماندان، برالی مصطلق کال یک ومعیق
Colonel MOUSTAPHA KEMAL BEY
Le commandant des troupes d'Anafarta et sa suite.

Serveti Fünun Dergisi Kapağı, 24 Aralık 1915

Kurtarıcının Doğduğu Yer Çanakkale

Mustafa Kemal Anafartalar'dan İstanbul'a Dönerken Keşan'da, Aralık 1915